

บทที่ 4

มาตรการพิเศษในทางวิธีสบัญญัติที่กำหนดไว้ในพระราชกำหนดการกู้ยืมเงิน
ที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

ตามที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ข้อ 1.1.1 ถึงเหตุผลที่รัฐบาลต้องตราพระราชกำหนด
ที่มีกลไกพิเศษทางวิธีสบัญญัติ เพิ่มเติมจากที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้น
ในบทนี้จะกล่าวถึง กลไกพิเศษดังกล่าว ซึ่งเป็นสาระสำคัญของการศึกษาในครั้งนี ซึ่งสามารถ
แยกออกได้ดังนี้ คือ

กลไกพิเศษทางสบัญญัติที่มีความเด่นชัด มากไปกว่าที่มีปรากฏในประมวลกฎหมายวิธี
พิจารณาความอาญา

ก. บทสันนิษฐานความผิด เป็น เครื่องมือทางสบัญญัติประการหนึ่ง ซึ่งใช้เป็นกลไก
พิเศษ เพิ่มเติมจากหลักทั่วไปที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพราะสามารถ
ให้ความสะดวกในการใช้กฎหมาย เพื่อป้องกันและระงับการกระทำผิดที่เกิดขึ้น

ถ้าไม่มีบทสันนิษฐาน เป็นความผิดไว้ เจ้าหน้าที่งานต้องมีหน้าที่ค้นหาพยานหลักฐาน
และนำสืบก่อน ตามหลักที่ว่า "ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นต้องนำสืบ" ซึ่งอาจทำให้ไม่ทันต่อเหตุการณ์
หรือหาพยานหลักฐานไม่ได้

ข. การกระทำความผิด¹ โดยแบ่ง "การระงับ" ในประเด็นต่าง ๆ ระหว่างโจทก์
และจำเลยให้ชัดเจน โดยให้ศาล เป็นผู้วินิจฉัยข้อเท็จจริงตามแนวที่บทกฎหมายกำหนดไว้²

ค. อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการแสวงหาหลักฐานก่อนการดำเนินคดี

¹ อ้างแล้ว (บทที่ 3)

² อมร จันทรสมบูรณ์, บันทึกข้อสังเกตของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา หน้า 16

มาตรการใน เรื่องข้อสันนิษฐานความผิดและหน้าที่นำสืบ

1 ข้อสันนิษฐาน¹ คือการรับฟังข้อเท็จจริงตาม เงื่อนไขอัน เกิดจากข้อเท็จจริงอีก เรื่องหนึ่ง เป็นหลักในกฎหมายลักษณะพยาน ซึ่งอนุญาตให้รับฟังข้อเท็จจริงได้โดยมิต้องสืบพยาน ในข้อเท็จจริงที่มีการสันนิษฐาน เช่นนั้น

1.1 ประเภทของบทสันนิษฐาน แยกออกได้เป็น 2 ประเภท² คือ

1.1.1 บทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริง เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมดาใน กระบวนการพิจารณาข้อเท็จจริงด้วยเหตุผลทางกฎหมาย โดยมีได้มีกฎหมายลายลักษณ์อักษร บัญญัติบังคับไว้ แต่กรณีเกิดขึ้นตามหลักเหตุผลและตามหลักความจริง มิใช่เป็นสิ่งที่บังคับตาม กฎหมาย การนำสืบหักล้างบทสันนิษฐานตามข้อเท็จจริงจึงอาจกระทำได้เลย

1.1.2 บทสันนิษฐานตามกฎหมาย คือการที่กฎหมายบัญญัติบทสันนิษฐาน ไว้เป็นลายลักษณ์อักษรว่า เมื่อพิสูจน์แสดงถึงข้อเท็จจริงอันเป็นฐานได้แล้ว ให้ถือว่าข้อเท็จจริง ตามที่สันนิษฐานอยู่ด้วย บทสันนิษฐานชนิดนี้จึง เป็นกรณีที่รัฐสร้างขึ้น แบ่งออกเป็น

ก) บทสันนิษฐานเด็ดขาด ซึ่งต้องถือว่าผลตามที่ต้อง สันนิษฐานโดยจะนำสืบพยานหักล้างไม่ได้

ข) บทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด เป็นกรณีที่เกิดขึ้นโดยกฎหมาย แต่กฎหมายให้มีการพิสูจน์หักล้างได้ โดยกำหนดถึงทิศทางของบทสันนิษฐานและการสืบหักล้างได้ โดยตรง ทำให้มีผลเป็นการเปลี่ยนแปลงภาวะในการพิสูจน์ในกฎหมายลักษณะพยาน จึงสรุปได้ ว่าบทสันนิษฐานไม่เด็ดขาด เป็นบทสันนิษฐานที่แท้จริง

¹ ไอศล โกสิน, คำอธิบายและเปรียบเทียบกฎหมายไทยกับต่างประเทศ ในเรื่อง กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ไทยเซชม, 2501), หน้า 42

² ชัยวัฒน์ วงศ์วัฒนศักดิ์, "ข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา" เอกสาร ประกอบการสัมมนา ภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ 2529 ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย-ธรรมศาสตร์ (22 ส.ค. 2529) หน้า 3

ดังนั้น จึงได้เสี่ยงการใช้คำว่าสันนิษฐานโดยตรงเสีย และกลับใช้
ถ้อยคำในทำนองเดียวกับประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 211 ในเรื่องอั้งยี่หรือโจร ซึ่งบัญญัติ
ว่า

"ผู้ใดประทุษณ์ในที่ประทุษณ์อั้งยี่หรือโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็น
อั้งยี่หรือโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่า ได้ประทุษณ์โดยไม่รู้ว่าเป็นการประทุษณ์ของอั้งยี่หรือ
โจร"

ในกรณีดังกล่าวนี้ แทนที่จะบัญญัติสันนิษฐานว่าผู้ประทุษณ์ในที่ประทุษณ์อั้งยี่
หรือโจร เป็นสมาชิกของอั้งยี่หรือโจรด้วย กลับบัญญัติให้ผู้ประทุษณ์นั้น เป็นผู้กระทำความผิด
ฐานเป็นอั้งยี่หรือโจร เสียเลย ซึ่งแม้ผลในทางทฤษฎีกฎหมายคงไม่แตกต่างกันนัก ไม่ว่าจะ
จะใช้รูปแบบหรือถ้อยคำอย่างไร แต่การร่างกฎหมายในลักษณะดังกล่าวนี้จะมีผลในทางที่จะให้
ประเด็น เรื่องความขัดแย้งกับรัฐธรรมนูญไม่เด่นชัดนัก

แต่กลไกพิเศษของมาตรา 5 นี้ ได้ร่างไว้อย่างกว้างขวางจนสามารถ
ครอบคลุมถึงหลาย ๆ กรณีที่ไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกงโดยตรง และข้อสันนิษฐานมาตรานี้เป็น
การสันนิษฐานไม่เด็ดขาด กล่าวคือเปิดโอกาสให้จำเลยสู้กลับหักล้างได้ หลังจากที่โจทก์นำสืบ
เพียงให้ปรากฏได้ว่าการกระทำของจำเลยเข้าข้อสันนิษฐานดังกล่าวจริง ก็เพียงพอที่จะให้
จำเลยนำสืบหักล้าง หากจำเลยนำสืบหักล้างไม่ได้โอกาสที่จะแก้คดียอมมือชุกมากกว่าปกติเป็น
ธรรมดา

ในมาตรา 15 เป็นข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคล ซึ่ง
ได้แก่ กรรมการ หรือผู้จัดการ หรือบุคคลใด (ซึ่งน่าจะหมายความถึงตัวแทนหรือหัวหน้าสายใน
กิจการแชร์น้ำมัน) ด้วย

ปกตินิติบุคคลเป็นสิ่งที่กฎหมายสร้างขึ้น ไม่มีชีวิต การกระทำหรือ
การแสดงเจตนาย่อมมาจากผู้แทนของนิติบุคคลทั้งสิ้น การที่ผู้ใดยอมรับเป็นผู้แทนของนิติบุคคลจึง
เท่ากับเป็นการยอมรับการกระทำผิดของนิติบุคคล เพราะการกระทำต่าง ๆ ของนิติบุคคลเป็น
การกระทำที่เกิดจากการกระทำของผู้แทนนิติบุคคล

1.2 ตัวอย่างข้อสันนิษฐาน ในกฎหมายฉบับต่าง ๆ ดังที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 209 ผู้ใดเป็นสมาชิกของคณะบุคคลซึ่งปกปิดวิธีดำเนินการ และมีความมุ่งหมายเพื่อการอันมิชอบด้วยกฎหมาย ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินเจ็ดปี และปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ถ้าผู้กระทำความผิดเป็นหัวหน้า ผู้จัดการหรือผู้มีตำแหน่งหน้าที่ในคณะบุคคลนั้น ผู้นั้นต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท

มาตรา 211 ผู้ใดประชุมในที่ประชุมอั้งยี่หรือช่องโจร ผู้นั้นกระทำความผิดฐานเป็นอั้งยี่หรือช่องโจร เว้นแต่ผู้นั้นจะแสดงได้ว่า ได้ประชุมโดยไม่รู้ว่าเป็นการประชุมของอั้งยี่หรือช่องโจร

มาตรา 286 ผู้ใดอายุกว่าสิบหกปีดำรงชีพอยู่แม้เพียงบางส่วนจากรายได้ของหญิงซึ่งค้าประเวณี ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงเจ็ดปี และปรับตั้งแต่สี่พันบาทถึงหนึ่งหมื่นสี่พันบาท

ผู้ใดไม่มีปัจจัยอย่างอื่นอันปรากฏสำหรับดำรงชีพ หรือไม่มีปัจจัยอันพอเพียงสำหรับดำรงชีพ และ

- 1) ปรากฏว่าอยู่ร่วมกับหญิงซึ่งค้าประเวณี หรือสมาคมกับหญิงซึ่งค้าประเวณีคนเดียวหรือหลายคน เป็นอาจฉ
- 2) กินอยู่หลับนอน หรือรับเงิน หรือประโยชน์อย่างอื่น โดยหญิงซึ่งค้าประเวณีเป็นผู้จัดให้ หรือ
- 3) เข้าแทรกแซงเพื่อช่วยหญิงซึ่งค้าประเวณีในการทะเลาะวิวาทกับผู้ที่เคยค้ากับหญิงซึ่งค้าประเวณีนั้น

ให้ถือว่าผู้นั้นดำรงชีพอยู่จากรายได้ของหญิงในการค้าประเวณี เว้นแต่จะพิสูจน์ให้ เป็นที่พอใจได้ว่ามิได้เป็นเช่นนั้น

บทบัญญัติแห่งมาตรานี้มิให้ใช้บังคับแก่ผู้รับค่าเลี้ยงดูจากหญิงซึ่งค้าประเวณี ซึ่งพึงให้ค่าเลี้ยงดูนั้นตามกฎหมายหรือตามธรรมเนียมจรรยา

ในพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ก็มีบทสันนิษฐาน
ความผิดไว้เช่นกัน โดยบัญญัติในมาตรา 5 และมาตรา 15 ความว่า

“ผู้ใดกระทำการดังต่อไปนี้

(1) ในการกู้ยืมเงินหรือจะกู้ยืมเงิน

(ก) มีการโฆษณาหรือประกาศแก่บุคคลทั่วไป หรือโดยการแพร่ข่าวด้วยวิธี
อื่นใด หรือ

(ข) ดำเนินกิจการกู้ยืมเงินเป็นปกติธุระ หรือ

(ค) จัดให้มีผู้รับเงินในการกู้ยืมเงินในแหล่งต่าง ๆ หรือ

(ง) จัดให้มีบุคคลตั้งแต่ห้าคนขึ้นไป ไปชักชวนบุคคลต่าง ๆ เพื่อให้มีการให้
กู้ยืมเงิน หรือ

(จ) ได้กู้ยืมเงินจากผู้ให้กู้ยืมเงิน เกินสิบคนซึ่งมีจำนวนเงินกู้ยืมรวมกันตั้งแต่
ห้าล้านบาทขึ้นไป อันมิใช่การกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยเงินให้กู้ยืม
ของสถาบันการเงิน และ

1.3 พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนฯ ฉบับนี้ มีข้อ
สันนิษฐานความผิดอยู่ในมาตรา 5 และมาตรา 15 มีนักกฎหมาย¹ ให้ข้อสังเกตไว้ว่า

สำหรับในมาตรา 5 นี้ บัญญัติไว้เพียงเพื่อเป็นบทกำหนดสันนิษฐานเพื่อ
หลักการกระทำการพิสูจน์ให้ตกไปอยู่แก่ฝ่ายจำเลยในบางกรณีที่มีข้อเท็จจริงเบื้องต้น ส่อแสดงให้เห็น
ถึงการกระทำผิดของจำเลย ได้อย่างสมเหตุสมผลเท่านั้น ไม่ได้มุ่งประสงค์จะให้เป็นการกำหนด
ความผิดในตัวเองต่างหากอีกมาตราหนึ่งแต่อย่างใด แต่เนื่องจากมีปัญหาในการเขียนบทสันนิษฐาน
ความผิดในทางอาญาว่าจะเป็นการขัดต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2521)
มาตรา 27 วรรคแรก

¹ จรัญ ภักดีธนากุล, “บทวิเคราะห์เรื่อง “พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการ
ฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527”” การประชุมวิชาการเรื่อง “วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลง
กฎหมายในรอบปี 2527” ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (21 มิถุนายน 2528)

จากบทบัญญัติในมาตรา 11 ข้อสันนิษฐานความรับผิดชอบของผู้แทนนิติบุคคลนั้น กำหนดไว้ในเบื้องต้นว่าต้องเป็นกรณีที่นิติบุคคลกระทำผิดก่อน โดยมีแนวคำพิพากษาฎีกา¹ ถือว่าการเจตนากระทำผิดของผู้แทนนิติบุคคลจะถูกนำไปเป็นของนิติบุคคลเข้ามาร่วมในการกระทำผิดด้วย โดยฝ่ายโจทก์จะต้องพิสูจน์ความผิดของนิติบุคคลให้ได้เสียก่อน และการพิสูจน์ความผิดนี้ ฝ่ายโจทก์ต้องก้าวล่วงไปพิสูจน์ถึงเจตนาของผู้แทนนิติบุคคลที่ถือว่าเป็นเจตนาของนิติบุคคลด้วย

ข้อสันนิษฐานตามมาตรา 15 นี้ เป็นการบัญญัติโดยคำให้การครอบคลุมยิ่งขึ้นไปอีก หากผู้กระทำผิดหลักเสี่ยงในลักษณะต่าง ๆ เช่นตั้งเป็น ห้างหุ้นส่วน บริษัท ซึ่งมีตัวแทนเป็นกรรมการหรือผู้จัดการ ซึ่งอาจเป็นคนเดียวกันหรือคนละคน รวมทั้งผู้ที่ออกไปเป็นตัวแทนประกาศ โฆษณา หรือกระทำด้วยวิธีอื่นใดเพื่อหลอกลวงประชาชน ซึ่งนอกจากจะถือว่าเป็นผู้กระทำผิดฐาน เป็นผู้ร่วม เป็นผู้สนับสนุน หรือยุยงส่งเสริมแล้ว อาจเป็นความผิดตามข้อสันนิษฐานนี้ด้วย

1.4 มูลเหตุที่ต้องนำข้อสันนิษฐานมาใช้ในพระราชกำหนด

ตามหลักทั่วไปในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในมาตรา

176 บัญญัติว่า

".....เว้นแต่คดีที่มีข้อหาในความผิดซึ่งจำเลยรับสารภาพนั้น กฎหมายกำหนดอัตราโทษอย่างต่ำไว้ให้จำคุกตั้งแต่ห้าปีขึ้นไป หรือโทษสถานที่หนักกว่านั้น ศาลต้องฟังพยานโจทก์จนกว่าจะพอใจว่าจำเลยได้กระทำผิดจริง....."

หรือหลักที่ว่า การกำหนดหน้าที่นำสืบข้อเท็จจริงนั้น ในคดีอาญาปกติให้ตกอยู่กับฝ่ายโจทก์

การกระทำผิดตามพระราชกำหนดนี้ ตามที่กล่าวมาแล้วแต่ต้นว่าเป็นการกระทำผิดที่หาพยานหลักฐานยืนยันพฤติการณ์ของผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ยากยิ่ง จึงจำเป็นต้องบัญญัติเป็นข้อสันนิษฐานไว้ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง โทษที่บัญญัติไว้ในมาตรา 12 สำหรับการกระทำผิดตามมาตรา 4, 5 นั้น คือจำคุกตั้งแต่ห้าปีถึงสิบปี จึงไปเข้าหลักเกณฑ์ในมาตรา 176 ของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่ทำให้โดยปกติแล้วฝ่ายโจทก์ต้องมีหน้าที่

¹ คำพิพากษาฎีกาที่ 1620/2508

นำสืบให้ศาลพอใจว่า จำเลยกระทำผิดจริงตามที่กล่าวหา แม้ผู้ต้องหาจะรับสารภาพก็ตาม เนื่องจากหาพยานหลักฐานยาก หากมีข้อสันนิษฐานช่วยไว้เช่นนี้ โจทก์มีหน้าที่นำสืบเพียงว่า จำเลยได้กระทำการเข้าลักษณะข้อสันนิษฐานของกฎหมายแล้ว ค่อยไปจึงเป็นหน้าที่ของจำเลยเองที่จะต้องนำสืบหักล้างข้อสันนิษฐานดังกล่าว ยิ่งถ้าเป็นกรณีผู้ต้องหาปฏิเสธก็ทำให้โจทก์ต้องมีภาระการนำสืบให้ศาลพอใจมากขึ้นไปอีก

อนั้น ในมาตรา 5 นี้ ผู้ที่จะกล่าวหาหรือกล่าวอ้างว่าผู้ใดกระทำการเข้าข้อสันนิษฐานตามมาตรานี้ หากเจ้าพนักงานต้องเป็นโจทก์ เมื่อมีการฟ้องร้องดำเนินคดีก็ทำให้ไม่ต้องปฏิบัติตามหลักที่ว่า ผู้ใดกล่าวอ้างผู้นั้นมีหน้าที่นำสืบ

หน้าที่นำสืบในคดีอาญา ในทางปฏิบัติของศาลไทย¹ หมายถึง หน้าที่นำสืบก่อนและภาระการพิสูจน์

- หน้าที่นำสืบก่อน หมายถึง หน้าที่ของคู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่จะต้องนำสืบพยานหลักฐานของตนก่อนคู่ความอีกฝ่ายหนึ่ง
- ภาระการพิสูจน์ หมายถึง หน้าที่ที่คู่ความฝ่ายหนึ่งจะต้องนำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ต่อศาลให้ศาลเห็นจริงตามที่ตนกล่าวอ้าง

สำหรับประเทศที่ใช้ระบบ Common Law² แยกหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ออกเป็น 2 ลักษณะ

- ภาระชักจูงให้เชื่อ (Persuasive burden) หมายถึง ภาระในการนำเสนอพยานหลักฐานเพื่อโน้มน้าวศาลของฝ่ายที่จะต้องแก้คดีในกรณีที่พยานหลักฐานก้ำกึ่ง

¹ ประมูล สุวรรณศรี, กฎหมายลักษณะพยานหลักฐาน (กรุงเทพฯ : นิติบรรณการ, 2517) หน้า 43-47

² อุดม วัชรอมฤต, "ผลของข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา" เอกสารประกอบการสัมมนา ภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (22 ส.ค. 2529) หน้า 5:

กัน ถ้าหากไม่สามารถนำสืบพยานหลักฐานให้ศาล เชื่อตามที่ฝ่ายคนกล่าวอ้างได้

- ภาระนำเสนอพยานหลักฐาน (Evidential burden)

หมายถึง ภาระที่จะต้องนำเสนอพยานหลักฐาน เข้าสู่การพิจารณาอย่างน้อยที่สุดบางส่วน มิฉะนั้น จะต้องแพ้คดี

ในคดีอาญา โจทก์มีหน้าที่นำสืบพยานหลักฐานให้ศาล เชื่อว่าจำเลยได้ กระทำความผิดจริงตามที่โจทก์กล่าวหาจนปราศจากข้อสงสัย และภาระเช่นนี้จะไม่เปลี่ยนแปลง แต่จะคงอยู่กับโจทก์ตลอดการพิจารณาของศาล ส่วนจำเลยมีสิทธิที่จะนิ่งเฉยหรือยกข้อต่อสู้เพื่อ ให้หลุดพ้นจากข้อกล่าวหา ซึ่งในกรณีจำเลยยกข้อต่อสู้จะต้อง เสนอพยานหลักฐานบางประการ เพื่อสนับสนุนข้อต่อสู้

ดังนั้น จึงทำให้เห็นว่า โจทก์ในคดีอาญาดำเนินภาระทั้ง ภาระชักจูงให้ เชื่อและภาระนำเสนอพยานหลักฐาน ไม่เช่นนั้นโจทก์จะต้องเป็นฝ่ายแพ้คดี ส่วนจำเลยอาจ ต้องรับภาระนำเสนอพยานหลักฐานในกรณีที่ ได้แย้งข้อกล่าวหาของโจทก์ ถ้าหากไม่มีการแยก ภาระดังกล่าว การผลักภาระการพิสูจน์ให้จำเลย อาจทำให้เข้าใจว่าเป็นการผลักภาระทั้ง 2 ประการให้จำเลยพร้อมกันไป แต่ถ้ามีการแยกก็จะสามารถกำหนดได้ว่าจะผลักส่วนไหน ซึ่ง โดยปกติในคดีอาญาการผลักภาระให้จำเลย จะผลักได้เฉพาะภาระนำเสนอพยานหลักฐาน ส่วน ภาระชักจูงให้เชื่อ ผลักให้จำเลยไม่ได้ เพราะจะมีผลเท่ากับกฎหมายสันนิษฐานว่าจำเลยกระทำ การกระทำผิดของจำเลย ความหลักในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าจำเลยไม่ได้ กระทำความผิด

ในกรณีของประเทศไทย หน้าที่นำสืบก่อนในคดีอาญาดำเนินอยู่กับโจทก์เสมอ ความหลักที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 174

"ก่อนนำพยานเข้าสืบ โจทก์มีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดีโจทก์ ดือแถลงถึงลักษณะของฟ้อง อีกทั้งพยานหลักฐานที่จะนำสืบ เพื่อพิสูจน์ความผิดของจำเลย เสร็จ แล้วให้โจทก์นำพยานเข้าสืบ

เมื่อสืบพยานโจทก์แล้ว จำเลยมีอำนาจเปิดคดีเพื่อให้ศาลทราบคดี จำเลย โดยแถลงข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมายซึ่งตั้งใจอ้างอิง ทั้งแสดงพยานหลักฐานที่จะนำสืบ

เสร็จแล้วให้จำเลยนำพยาน เข้าสืบ

เมื่อสืบพยานจำเลยเสร็จแล้ว โจทก์และจำเลยมีอำนาจแถลงปิดคดี
ของคนด้วยปาก หรือหนังสือ หรือทั้งสองอย่าง

ในระหว่างพิจารณา ถ้าศาลเห็นว่าไม่จำเป็นต้องสืบพยานหรือทำการ
อะไรอีกจะสั่งงดพยานหรือการนั้น เสียก็ได้"

ส่วนภาระการพิสูจน์ตกอยู่กับโจทก์เช่นกัน เนื่องจากโจทก์เป็นผู้กล่าวอ้าง
ความผิดที่ได้ฟ้องพร้อมทั้งการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด เท่าที่จะทำให้จำเลย
เข้าใจข้อหาได้ดี ตามที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 158

"ฟ้องต้องทำเป็นหนังสือ และมี

ฯลฯ

(5) การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ข้อเท็จจริง และรายละเอียด
ที่เกี่ยวกับ เวลาและสถานที่ซึ่งเกิดการกระทำนั้น ๆ อีกทั้งบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอ
สมควรเท่าที่จะให้จำเลย เข้าใจข้อหาได้ดี

ฯลฯ "

และโจทก์จะต้องพิสูจน์การกระทำความผิดของจำเลยให้ได้ตามที่กล่าวหาจน
ปราศจากข้อสงสัย ตามมาตรา 174 และมาตรา 277

"ให้ศาลใช้ดุลยพินิจวินิจฉัยชี้ว่าหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่างพิพากษาลงโทษ
จนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลย เป็นผู้กระทำความผิดนั้น
เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์
แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย"

ในส่วนที่เกี่ยวกับหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ ในทางคำราและทางปฏิบัติ
ของศาลไทย ไม่มีการแบ่งแยกออกเป็นภาระชักจูงให้เชื่อ และภาระนำเสนอพยานหลักฐานอย่าง
ในกรณีของต่างประเทศ แต่มีความเข้าใจกันว่าเมื่อมีกรณีหน้าที่นำสืบหรือภาระการพิสูจน์ตกแก่
จำเลย จำเลยจะต้องพิสูจน์จนศาลเชื่อว่าจำเลยไม่ได้กระทำความผิดตามที่โจทก์กล่าวหาจึงจะ
พ้นผิด

สำหรับมาตรการพิเศษในเรื่องข้อสันนิษฐานความผิดและหน้าที่นำสืบ ซึ่งบัญญัติไว้ในพระราชกำหนดนี้ ในมาตรา 5 และมาตรา 15 จึงเป็นมาตรการพิเศษที่จำเป็น และสำคัญอีกประการหนึ่งด้วย เหตุผลดังกล่าวมาแล้ว และมีเหตุผล¹ ในการกำหนดข้อสันนิษฐานในทางคดีอาญาที่สำคัญประกอบการพิจารณาในเรื่องการตราพระราชกำหนดนี้คือ

ก. เพื่อช่วยส่งเสริมนโยบายปราบปรามอาชญากรรมบางประเภทของรัฐตามปกติในคดีอาญามีหลักทั่วไปว่า ฝ่ายรัฐซึ่งเป็นโจทก์จะต้องพิสูจน์องค์ประกอบความผิดให้ครบถ้วน และพิสูจน์ว่าจำเลย เป็นผู้กระทำผิดจนปราศจากความสงสัยตามสมควร มาตรการพิสูจน์เช่นนี้ใช้กับคดีอาญาทุกคดี โดยมีเหตุผลว่าเพื่อคุ้มกันคนบริสุทธิ์มิให้ต้องถูกลงโทษ แต่ในอีกด้านหนึ่งก็ทำให้เจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมต้องทำงานหนักในการรวบรวมพยานหลักฐานให้เพียงพอ และน่าเชื่อถือพอที่ศาลจะลงโทษได้ ซึ่งในคดีบางประเภทอาจจะหาพยานหลักฐานได้ยากตามลักษณะสภาพของคดี ทำให้คนผิดไม่ได้รับการลงโทษตามกระบวนการยุติธรรม

วิธีการแก้ไขของฝ่ายรัฐคือ ลดมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงในความผิดนั้นลง ทำให้การรวบรวมพยานหลักฐานทำได้ง่ายขึ้น ซึ่งวิธีการลดมาตรฐานการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ง่ายที่สุดก็คือ การออกกฎหมายกำหนดข้อสันนิษฐานเพื่อให้เจ้าพนักงานของรัฐไม่ต้องพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่รับการสันนิษฐาน ซึ่งมักเป็นองค์ประกอบความผิดที่หาพยานหลักฐานยาก แต่ให้พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐานซึ่งสามารถสืบพยานได้ง่ายกว่าแทน มีผลทำให้สามารถจับกุมลงโทษผู้กระทำผิดได้มาก

ความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนี้ก็เช่นเดียวกัน เป็นการกระทำผิดที่หาพยานหลักฐานได้ยาก โดยเฉพาะพยานบุคคล เช่นรู้แล้วว่าถูกหลอกลวงฉ้อโกง แต่ไม่กล้าแจ้งความ เช่น เกรงว่าจะต้องเสียภาษีย้อนหลัง²

¹ เข็มชัย ชูติวงศ์, "ที่มาและเหตุผลของการกำหนดข้อสันนิษฐานตามกฎหมายในคดีอาญา" เอกสารประกอบการสัมมนา ภาควิชากฎหมายวิธีสบัญญัติ ปีการศึกษา 2529 ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, หน้า 9-10

² ข่าวในประเทศ สยามจดหมายเหตุ ปีที่ 10 ฉบับที่ 38, 13-19 ก.ย. 2528

ดังกล่าวมาแล้ว จน เป็น เหตุให้กฎหมายที่ใช้บังคับควบคุม เรื่องนี้ ที่มีอยู่หรือประมวลกฎหมายอาญา เกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงใช้ไม่ได้ผล จนต้องตราพระราชกำหนดเพิ่มขึ้นมา โดยบัญญัติกลไก พิเศษเรื่องข้อสันนิษฐานนี้เพิ่ม เติมไว้ จึงสามารถจับกุมผู้กระทำผิดมาฟ้องร้องต่อศาลได้

ข. ฝ่ายนิติบัญญัติต้องการแทรกแซงการใช้ดุลยพินิจประ เหมินพยานแวดล้อม เพื่อสรุปข้อเท็จจริงแห่งคดีของศาล เพราะตามปกติในการพิจารณาคดีของศาลนั้น มีหลักให้ศาล มีอำนาจเต็มที่ในการใช้ดุลยพินิจพิจารณาว่า พยานหลักฐานของโจทก์เพียงพอและน่า เชื่อถือ หรือไม่ โดยเฉพาะในการพิจารณาพยานแวดล้อมกรณีว่าเพียงพอรับฟังเพื่อพิสูจน์ประ เเด็นแห่ง คดีหรือไม่ การกำหนดข้อสันนิษฐานก็เท่ากับเป็นการวางแนวทางแก่ศาลว่า ถ้าโจทก์มีพยาน พิสูจน์ข้อเท็จจริงที่เป็นเงื่อนไขของการสันนิษฐาน ฝ่ายนิติบัญญัติจะเข้ามาสรุปให้ศาลเลยว่า ศาลต้องฟัง เป็นยุติว่าข้อเท็จจริงที่รับการสันนิษฐาน เกิดขึ้น เว้นแต่จำเลยจะพิสูจน์เป็นอย่างอื่น

จากหลักสองประการดังกล่าวนี้ จึงสรุปได้ว่าข้อสันนิษฐานของกฎหมาย ในคดีอาญา เป็น เครื่องมือชิ้นหนึ่งของรัฐที่จะใช้ เสริมความ เข้มงวดและมีประสิทธิภาพในการ ควบคุมอาชญากรรม แต่ขณะ เดียวกันก็จะมีผลกระทบต่อมาตรการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของ ประชาชน

กลไกการสืบสวนสอบสวนผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด

กลไกการสืบสวนสอบสวนที่มีบัญญัติไว้ในพระราชกำหนดฯ นี้ มีความแตกต่างกับกลไก ที่ใช้อยู่ในหลักทั่วไป ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และกลไกจากทั้งสองที่นั้น จะถูกนำมาใช้ในการสืบสวนสอบสวนตัวผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดฐานฉ้อโกง ที่เป็นการฉ้อโกง ประชาชน ดังต่อไปนี้

2 กลไกการสืบสวนสอบสวน ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

2.1 การสืบสวน¹ หมายความว่า การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่ง พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่ เพื่อรักษาความสงบ เรียบร้อย

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (10)

ของประชาชนและ เพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

2.2 อำนาจการสืบสวน ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 17 บัญญัติให้อำนาจพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ¹ ทำการสืบสวนคดีอาญาได้ โดยผู้มีอำนาจสืบสวนนั้นอาจเป็นทั้ง เจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามที่บัญญัติไว้ตามมาตรา 2 (17) และตำรวจทั่วไปที่ไม่ใช่ตำรวจชั้นผู้ใหญ่ รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยเฉพาะตำรวจทำการสืบสวนได้ทั่วราชอาณาจักร ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 140/2490 1670/2509 ส่วนพนักงานฝ่ายปกครองสืบสวนได้เฉพาะในเขตอำนาจของตนเท่านั้น การสืบสวนไม่มีหลักเกณฑ์เงื่อนไขและแบบพิธีกำหนดไว้แต่อย่างไร

2.3 การสอบสวน² หมายความว่า การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอันตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ วิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไป เกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อที่จะเอาตัวผู้กระทำความผิดมาฟ้องลงโทษ

การสอบสวนมีขึ้นเมื่อเกิดความผิดอาญาแล้ว และเป็นการกระทำโดยพนักงานสอบสวนเกี่ยวกับ

2.3.1 การรวบรวมพยานหลักฐานนั้น พยานดังกล่าวอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร หรือพยานวัตถุ สิ่งของ รวมทั้งการจัดการเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานเหล่านั้น

2.3.2 การดำเนินการอื่น ๆ เช่น การควบคุมผู้ต้องหา การนำตัวผู้ต้องหาไปฝากขังค่อศาล การทำบันทึกในกรณีที่ผู้ต้องหาไม่ยอมให้การ เป็นต้น

2.4 เขตอำนาจการสอบสวน หมายถึง เขตท้องที่ที่เจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสอบสวน มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบอยู่ตามกฎหมาย เช่น เขตจังหวัด เขตอำเภอ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (16)

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (11)

พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนก็ต่อเมื่อ ความผิดนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องกับ เขตอำนาจของคน อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.5 ความผิดที่อยู่ในอำนาจทำการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ความผิดดังกล่าวคือความผิดในทางอาญา ซึ่งได้เกิดหรืออ้างว่า หรือเชื่อว่าได้เกิดภายในเขตอำนาจของคน ผู้ต้องหาที่มีที่อยู่ หรือถูกจับภายในเขตอำนาจของคน

หรือ ในกรณีการกระทำผิดคาบเกี่ยว เกินท้องที่หนึ่ง กรณีเมื่อเป็นการไม่แน่ว่าการกระทำผิดอาญาได้กระทำในท้องที่ใดในระหว่างหลายท้องที่ เมื่อความผิดส่วนหนึ่งกระทำในท้องที่หนึ่ง แต่อีกส่วนหนึ่งในอีกท้องที่หนึ่ง เมื่อความผิดนั้น เป็นความผิดต่อเนื่อง และกระทำต่อเนื่องกันในท้องที่ต่าง ๆ เกินกว่าท้องที่หนึ่งขึ้นไป เมื่อเป็นความผิดซึ่งมีหลายกรรมกระทำลงในท้องที่ที่ต่าง ๆ กัน เมื่อความผิดเกิดขึ้นขณะผู้ต้องหากำลังเดินทาง กรณีเช่นนี้ พนักงานสอบสวนที่เกี่ยวข้องมีอำนาจทำการสอบสวนได้เช่นกัน

3 อำนาจของพนักงานสอบสวนในการรวบรวมพยานหลักฐาน

3.1 อำนาจหน้าที่ของพนักงานสอบสวนโดยทั่วไป คือมีหน้าที่รวบรวมพยานหลักฐานทุกชนิดเท่าที่สามารถทำได้ ซึ่งหมายถึงการสอบสวนจดปากคำผู้เสียหายและพยานบุคคล ผู้ต้องหา ทำหลักฐานทางเอกสาร เช่น แผนที่ บันทึกต่าง ๆ รวบรวมสิ่งของอันเป็นของกลาง ในคดี เช่น ใบอนุญาตรถยนต์¹

3.2 อำนาจหน้าที่โดยเฉพาะ สามารถกระทำได้ในเรื่องต่อไปนี้

3.2.1 ตรวจตัวผู้เสียหายเมื่อยินยอม หรือตรวจตัวผู้ต้องหา หรือสิ่งของ รวมทั้งสถานที่ที่สามารถใช้เป็นพยานหลักฐานได้ ถ่ายภาพทำแผนที่ ภาพวาด จำลอง หรือพิมพ์ลายนิ้วมือ ลายมือหรือลายเท้า และทำบันทึกรายละเอียดทั้งหลายซึ่งน่าจะช่วยให้คดีแจ้ง กระจำขึ้น²

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 837/2486

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 131 (1)

3.2.2 อำนาจค้น เมื่อพบสิ่งของซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้ หรือสงสัยว่าได้ใช้ในการกระทำความผิดหรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่ต้องปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาว่าด้วยการค้น¹

3.2.3 อำนาจในการออกหมายเรียกบุคคลซึ่งครอบครองสิ่งของซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้ แต่บุคคลที่ถูกหมายเรียกไม่จำเป็นต้องมาเอง เมื่อจัดส่งสิ่งของมาตามหมายแล้วให้ถือเสมือนได้ปฏิบัติตามหมาย²

3.2.4 อำนาจในการยึดไว้ซึ่งสิ่งของที่ค้นพบหรือส่งมาดังกล่าวไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(2) และ (3)³ และมีอำนาจ "อายัด" ทรัพย์สินหรือสิ่งของไว้เป็นของกลางด้วย⁴

การ "ยึด" หมายถึงการนำมาอยู่ในอำนาจ การครอบครอง และการดูแลรักษาของเจ้าพนักงานเอง⁵ หรือ การ "ยึด" และ "อายัด" ตามคำสั่งศาลหรือคำพิพากษาของศาล⁶

การ "ยึด" คือการเอามาจากผู้แพคดีซึ่งสั่งหาทรัพย์สินอันมีรูปร่าง และอสังหาริมทรัพย์ของผู้แพคดี ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 282(1) และยึดบรรดาเอกสารทั้งปวงซึ่งให้สิทธิแก่ผู้แพคดี ในอันที่จะได้รับชำระหนี้ต่าง ๆ จากบุคคลภายนอก เช่น เอกสารการส่ง

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(2)

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(3)

³ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(4)

⁴ คณิง ฉาไชย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1 หน้า 286

⁵ คำพิพากษาฎีกาที่ 1437/2492, ผลประสิทธิ์ ฤทธิรักษา, นคร พจนานุกรม, รวมกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา หน้า 69

⁶ พระนิติการณประสม, คำอธิบายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่ง (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทคณะช่าง จำกัด, 2507) หน้า 915

มอบหรือรับโอนทรัพย์สิน หรือเอกสาร หรือสิทธิใด ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282(2) หรือเอกสารการชำระหนี้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282(3) หรือการชำระหนี้ตามสัญญา กระทำการทำงานต่าง ๆ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282(4)

การ "อายัด" คือการสั่งให้บุคคลภายนอกโอนหรือส่งมอบซึ่งสังหาริมทรัพย์อันมีรูปร่าง อสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งสิทธิอันมีอยู่ในทรัพย์เหล่านั้น และเงินซึ่งบุคคลภายนอกจะต้องส่งมอบ หรือโอนหรือจะต้องชำระให้แก่ผู้แพ้คดีในภายหลัง ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282(2) (3) และ (4) และคำพิพากษาฎีกาที่ 104/2504 สิทธิเรียกร้องเหล่านี้อาจทราบได้ตาม เอกสารที่เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยึดมาจากผู้แพ้คดีนั้น

การ "อายัด" หมายถึงการที่เจ้าของหรือผู้ครอบครองถูกจำกัดสิทธิการใช้หรือจำหน่ายสิ่งของนั้นโดยอำนาจของเจ้าพนักงาน แต่อำนาจการครอบครองและการดูแลรักษาเป็นของ เจ้าของหรือผู้ครอบครองสิ่งของนั้น

4 อำนาจการสอบสวนผู้เสียหายและพยาน

พนักงานสอบสวนมีอำนาจออกหมายเรียก¹ ผู้เสียหาย รวมทั้งผู้มีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ตามมาตรา 4 มาตรา 5 มาตรา 6 และบุคคลใดซึ่งมีเหตุอันควรเชื่อว่า ถ้อยคำของเขาอาจเป็นประโยชน์แก่คดีซึ่งได้แก่ พยานหรือกรณีพนักงานสอบสวนไปทำการสอบสวนด้วยตนเอง ถ้าเห็นว่าถ้อยคำของบุคคลใดในที่นั้นเป็นประโยชน์ พนักงานสอบสวนย่อมมีอำนาจที่จะเรียกบุคคลนั้นมาให้ถ้อยคำโดยไม่ต้องออกหมายเรียกได้²

5 อำนาจเกี่ยวกับตัวผู้กระทำความผิด

พนักงานสอบสวนจะจับและควบคุมหรือจัดการให้จับ หรือควบคุมผู้ต้องหาหรือบุคคลใด ซึ่งในระหว่างสอบสวน ปรากฏว่าเป็นผู้กระทำความผิด หรือจะปล่อยชั่วคราวโดยไม่มีประกัน

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 133

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52(2)

เลยหรือ มีประกันและหลักประกันด้วย หรือปล่อยให้ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญาใน เรื่องนั้น ๆ ก็ได้¹ และอำนาจการสอบสวนความเป็นมาแห่งชีวิตและความประพฤติของผู้ต้องหา² เช่น การประกอบอาชีพ เป็นต้น

ตามที่กล่าวมาแล้วจาก 1, 2, 3, 4, นั้น เป็นอำนาจโดยทั่วไปของเจ้าพนักงานผู้ทำการสืบสวนและสอบสวนที่ปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งเป็นกลไกทางสบัญญัติที่ใช้สำหรับกฎหมายที่มีโทษทางอาญา ซึ่งออกประกาศบังคับใช้ในประเทศไทย ก่อนมีการบังคับใช้พระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจว่า อำนาจอันมากมายเช่นนี้ไม่เพียงพอที่เจ้าพนักงานจะใช้สืบสวนสอบสวนหาความคิดของผู้ประกอบกิจการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนหรืออย่างไร จึงต้องออกพระราชกำหนดที่มีกลไกพิเศษทางสบัญญัติขึ้นมาอีก และกลไกนั้นประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

ดังได้กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 ว่า การกระทำผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนนั้น การสืบสวนกระทำได้ยากเพราะปราศจากพยานหลักฐาน เช่น สงสัยว่าผู้กู้ยืมเงินนำเงินไปประกอบกิจการใด จึงได้ผลประโยชน์ตอบแทนสูง ผู้สืบสวนก็ไม่มีอำนาจไปสอบสวนจดปากคำผู้เสียหายและพยานบุคคล ถ้าบุคคลดังกล่าวไม่ยินยอม ดังเช่นอำนาจของพนักงานสอบสวน (ตาม 3 ในเรื่องการรวบรวมพยานหลักฐาน) เพราะไม่มีกฎหมายให้อำนาจไว้ ถ้าจะใช้อำนาจของพนักงานสอบสวนในกรณีดังกล่าว ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 132(1) (2) (3) (4) นั้น จะต้องเกิดการกระทำผิดอาญาเสียก่อน จึงจะเริ่มทำการสอบสวนได้ ในขณะที่ยังไม่มีพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินฯ ออกมาบังคับใช้ ให้อำนาจพิเศษ คงมีแต่เฉพาะประมวลกฎหมายอาญาในเรื่อง ฉ้อโกงบังคับใช้อยู่เท่านั้น

ฉะนั้นหากไม่มีผู้เสียหายมาร้องทุกข์ เพราะบุคคลที่ถูกฉ้อโกงยังไม่รู้สึกตัวว่าถูกหลอกลวงหรือถูกโกง เนื่องจากได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอยู่ตลอดเวลา ก็ไม่มาแจ้งความ

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 136

² ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 138

ร้องทุกข์ข่มอบคดี พนักงานสอบสวนจึงทำการสอบสวนไม่ได้ เพราะ เป็นคดีความผิดส่วนตัว

ถ้าเป็นการกระทำผิดตาม มาตรา 343 ซึ่งมีใช้คดีความผิดส่วนตัว เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ทราบเหตุ ก็อาจกล่าวโทษต่อผู้กระทำผิด พนักงานสอบสวนสามารถเริ่มทำการสอบสวนได้ทันทีก็ตาม แต่คงเกิดปัญหาเรื่องการหาพยานหลักฐานอีกเช่นเดียวกัน คงจะไม่มีผู้ใดยอมมา เป็นพยานปรักปรำผู้ถู ซึ่งยังจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนหรือดอกเบี้ยตามที่ตกลงกันตามอัตราที่กำหนด แม้เจ้าพนักงานอาจจะสืบทราบว่าผู้กู้ยืม เงินนำเงินไปลงทุนอะไรก็ตาม

จากการตรวจสอบพยาน เอกสารที่พบจากผู้กู้รายหนึ่งนำมามอบให้ หนังสือสัญญาในรูปแบบของสัญญา ใช้แบบพิมพ์สัญญาที่มีจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาด ซึ่งพิมพ์เป็นแบบฟอร์มขายทั่วไป นำมากรอกข้อความในช่องว่างซึ่งมีสถานที่เขียนสัญญา วัน เดือน ปี ชื่อ อายุ ที่อยู่ ของผู้กู้ จำนวนเงินกู้ เช่น ระบุจำนวนเงินกู้ 160,000 บาท ยอมชำระดอกเบี้ยทุกวันที่ 3 ไม่ลงกำหนดวันชำระหนี้ และหลักฐานการค้ำประกันเงินกู้ ลงชื่อผู้กู้ พร้อมเลขกำกับไว้คอนท้าย ไม่ ลงชื่อในช่องผู้ให้กู้และพยานลงชื่อแต่ในช่องสามี เป็นพยาน ให้ความยินยอมไม่ติดอากรแสตมป์

เมื่อหลักฐานปรากฏเช่นนี้ จึง เป็น เรื่องการกู้ยืมเงินกันในทางแห่งเท่านั้น ไม่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยที่จะถือว่าเป็นการกู้ยืมเงินโดยเรียกดอกเบี้ยเกินอัตรา อันจะเข้าลักษณะความผิดทางอาญา แต่ข้อเท็จจริงมีการจ่ายดอกเบี้ยกันตามที่ตกลงในอัตราสูง กิจการประเภทนี้จึง เจริญงอกงามขึ้นทุกวันตลอดมา

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีกลไกพิเศษทางสัพพัญญุตินั้นมา เป็นข้อสันนิษฐานว่า เมื่อมีเหตุอันควรสงสัย โดยมีผู้ให้ความหมายว่า¹ "หมายถึงสงสัยว่าผู้ใดจะกระทำความผิดตามพระราชกำหนดนี้ แต่ในทางปฏิบัติ" เหตุอันควรสงสัย" เป็นดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งตั้งอยู่บน

¹ หัวข้อแนะนำแนวทางปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานตำรวจ ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ของ กองบัญชาการตำรวจภูธร 1 ที่ 0616 (สส. 2)/13679 ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2527

พื้นฐานของพยานหลักฐานหรือพฤติการณ์อย่างอื่น โดยอาศัยจากแนวความคิดของวิญญูชนผู้มีหน้าที่
 ในกรณีนั้น ๆ เป็นแนวทางการวินิจฉัย เป็นผลการสืบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ หรือ
 เจ้าหน้าที่งานอื่นที่พอรับฟัง เป็นเบื้องต้นได้ว่า ผู้นั้นกระทำความผิดตามพระราชกำหนดฯ นี้ เมื่อ
 มีเหตุอันควรสงสัยแล้ว ก่อนที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ จะต้องบันทึก
 เหตุอันควรสงสัยนั้นไว้ให้ชัดเจน ซึ่งที่มาของความสงสัยจะมาจากการสืบสวน การให้อำนาจ
 เช่นนี้ จึงเป็นการขยายอำนาจการสืบสวนของพนักงานเจ้าหน้าที่ ที่อาจสืบด้วยตนเองหรือมอบ
 หมายให้ผู้มีอำนาจสืบสวน ตามพระราชกำหนดฯ มาตรา 17

การไม่ติดอากรแสตมป์ในสัญญา มีผลต่อการฟ้องร้องทางแพ่งเพียงไร พระราช
 กำหนดฯ ไม่มีข้อยกเว้นการปฏิบัติตามประมวลรัษฎากร ซึ่งกำหนดหลักเกณฑ์ตามประมวลรัษฎากร
 มาตรา 118 หรือ นัยคำพิพากษาฎีกา 957/2487, 1873/2493 และ 184/2495 การนำสัญญา
 ซึ่งเป็นพยานเอกสารฟ้องร้องเพื่อบังคับให้คู่กรณีปฏิบัติตามสัญญาโดยไม่ติดอากรแสตมป์ให้ถูกต้องครบ
 ถ้วน ศาลไม่รับฟังพยานหลักฐานดังกล่าวนี้

การฟ้องคดีแพ่ง โดยอาศัยหลักฐานการกู้ยืมเงินตามสัญญาดังกล่าว แม้พระราช
 กำหนดฯ บัญญัติให้พนักงานอัยการเป็นผู้ดำเนินการแทนผู้เสียหายการฟ้องร้องกันในทางแพ่ง ก็ต้อง
 ติดอากรแสตมป์ให้บริบูรณ์ เมื่อระหว่างทำสัญญาจะมีได้ติดอากรแสตมป์ก่อนฟ้องคดีก็สามารถยื่นคำ
 ขอร้องพนักงานเจ้าหน้าที่ขอเสียอากรให้ถูกต้องตามนัยประมวลรัษฎากร มาตรา 113 ข้อ 1

สำหรับการปฏิบัติของพนักงานอัยการประจำศาลจังหวัดชลบุรีที่ตรวจสอบพบ
 นำเอาวิธีปฏิบัติในเรื่องการฟ้องล้มละลายมาใช้ เพื่อติดตามทรัพย์สินแทนการฟ้องคดีแพ่งซึ่ง
 อาจเป็นเพราะผู้ประกอบการไม่มีทรัพย์สินเพียงพอชำระหนี้ และการเป็นเจ้าหนี้ล้มละลายมี
 บุริมสิทธิในการติดตามทรัพย์สินได้ดีกว่า

คำว่า "มีเหตุอันควรสงสัย" นี้ มีความหมายกว้างดังกล่าวมา หากพนักงาน
 เจ้าหน้าที่ไม่ใช่ด้วยความเที่ยงธรรม จะทำให้ประชาชนผู้สุจริตเดือดร้อนได้ ซึ่งในต่างประเทศ
 มีแนวทางการพิจารณาดังต่อไปนี้

ตัวอย่างคดี People V. Seigenthaler¹ ข้อเท็จจริงปรากฏว่าการที่
เจ้าพนักงานรัฐเห็นข้อเท็จจริงด้วยตนเองนั้นเวลา สถานที่ พฤติการณ์ของผู้ต้องสงสัยย่อมเป็น
ปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยในการวินิจฉัยว่ามีเหตุอันควรในการจับกุม ศาลฎีกาถือว่าตามข้อเท็จจริง
ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการจับกุมผู้ต้องสงสัยได้แล้ว

คดี Brooks V. United States² ข้อเท็จจริงในคดีนี้ได้ความว่า
เจ้าพนักงานสังเกตเห็นชายสองคนซึ่งทราบประวัติมาก่อนว่า เคยถูกศาลพิพากษาลงโทษใน
ความผิดฐานลักทรัพย์มาก่อนกำลังแบกเครื่องเล่นเทป เครื่องหนึ่งอยู่ในบริเวณศูนย์การค้า
ระหว่างเวลาประมาณ 18.30 น. เจ้าพนักงานสังเกตเห็นค่อไปว่าเครื่องเล่นเทปนั้นมีสภาพ
ใหม่มาก มีป้ายชื่อร้านติดห้อยอยู่กับเครื่องเล่นนั้นด้วย เมื่อเจ้าพนักงานซักถามผู้ต้องสงสัย
คนหนึ่งตอบว่า เป็นของมารดาคนกำลังจะนำไปซ่อมแต่เมื่อเจ้าพนักงานได้ชี้ไปที่ป้ายชื่อร้าน
ซึ่งติดอยู่ที่เครื่องผู้ต้องสงสัยกลับเปลี่ยนเรื่องและกล่าวว่า มีคนมอบเครื่องนั้นให้และตนก็ไม่ทราบ
ว่าผู้ที่ให้มันชื่ออะไร และก็ไม่ว่าเป็นใครด้วย หลังจากนั้นเจ้าพนักงานจึงจับกุมทันที ศาล
ตัดสินว่าข้อเท็จจริงที่ปรากฏดังกล่าวนี้ถือว่ามีเหตุอันควรในการจับกุมแล้ว เพราะเหตุอันควร
ในการจับกุมเกิดขึ้น เพราะเจ้าพนักงานได้ถามข้อเท็จจริงจากผู้ต้องสงสัยแต่คำตอบที่ได้รับนั้น
ขัดกัน หรือเป็นคำตอบที่มั่วเบี่ยง หรือเห็นได้อย่างชัดเจนว่าเป็นความเท็จ เมื่อพิจารณา
ประกอบกับข้อเท็จจริงอื่น ๆ แล้ว ย่อมทำให้เจ้าพนักงานมีอำนาจในการจับกุมผู้ต้องสงสัยได้

¹ Cal 3d 465(1972), Fred E. Inbau et. el, Cases and Comments
on Criminal Procedure, P. 29

² 159A. ed 876(1960) Yale Kanisar, Modern Criminal Procedure,
P. 251

คดี Bell V. United States¹ ข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า เจ้าหน้าที่งาน
 ได้ยินเสียงร้องกรีดแหลม และในทันใดนั้นก็เห็นจำเลยวิ่งออกมาจากซอยใกล้ ๆ เมื่อจำเลย
 เห็นเจ้าหน้าที่งานจำเลยก็วิ่งช้าลงเมื่อเจ้าหน้าที่งานถาม จำเลยตอบว่าจะวิ่งไปทางหนึ่งแต่
 ความจริงแล้วจำเลยกลับวิ่งไปอีกทางหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามกับที่บอกเจ้าหน้าที่งาน ศาลพิพากษาว่า
 เจ้าหน้าที่งานมีอำนาจในการจับกุมผู้ต้องสงสัยได้ เมื่อคำตอบของผู้นั้นขัดกับการกระทำของ
 ตนเองอย่างเห็นได้ชัด

ส่วนตัวอย่างคดีที่ศาลตัดสินว่าเจ้าหน้าที่งานยังไม่มีเหตุอันควร คือคดี
 Gatlin V. United States² กล่าวคือ เจ้าหน้าที่งานผู้จับทราบแต่เพียงว่ามีการปล้นทรัพย์
 เกิดขึ้น ผู้ต้องหาคนหนึ่งเป็นชาวนิโกรสวมเสื้อคลุมที่ใช้กันฝนได้ และผู้ต้องหาดังกล่าวหนีไป
 จากแท็กซี่หลังเกิดเหตุ ต่อมาจำเลยผู้ถูกจับกุมถูกจับเพราะเป็นชาวนิโกรสวมเสื้อชนิดเดียวกับ
 คนร้าย ขณะถูกจับกำลังเดินอยู่ตามถนนห่างจากที่เกิดเหตุหนึ่งไมล์ครึ่ง

ศาลเห็นว่าเจ้าหน้าที่งานยังไม่มีเหตุอันควรในการจับกุม

¹ 280 F. 2d 717(1960) The American Law Institute, A Model Code
 of Pre-Arrest Procedure : Proposed official Draft (Philadelphia :
 The American Law Institute, 1975), p. 299

² 326 F. 2d 666(1963) The American Law Institute, A Model Code
 of Pre-Arrest Procedure, p. 298

ในกรณีเจ้าพนักงานทราบข้อเท็จจริงต่าง ๆ จากการบอกเล่าของบุคคลภายนอกอีกต่อหนึ่ง เช่น จากสายลับ จากพลเมืองดี หรือจากเจ้าพนักงานอื่น ๆ ปัญหาที่จะต้องพิจารณาก็คือ ข้อเท็จจริงที่เจ้าพนักงานไม่ได้รับรู้เห็นมาด้วยตนเอง แต่ได้รับการบอกกล่าวจากบุคคลภายนอกอีกต่อหนึ่งนี้ ในกรณีนี้จะถือว่าเป็นข้อเท็จจริงที่มีความน่าเชื่อถือเพียงพอที่จะก่อให้เกิด "เหตุอันควร" หรือไม่เพียงใด

ศาลสูงสหรัฐอเมริกาได้วางหลักไว้ว่า¹ เจ้าพนักงานผู้ได้รับทราบข้อเท็จจริงจากสายลับจะต้องพิสูจน์ให้ได้ว่า ทำไมสายลับจึงน่าเชื่อถือ และหากแสดงให้เห็นได้แล้วสายลับนั้นน่าเชื่อถือก็จะต้องพิสูจน์ต่อไปด้วยว่าสายลับที่น่าเชื่อถือนั้นได้รับทราบข้อเท็จจริงมาอย่างไร ในการพิสูจน์ถึงความน่าเชื่อถือของสายลับนั้น เจ้าพนักงานอาจจะพิสูจน์ว่าสายลับนั้นเชื่อถือได้เพราะเคยให้ข้อเท็จจริงที่ถูกต้องตรงตามความเป็นจริงมาแล้วในครั้งก่อน ๆ ก็ได้ ส่วนในการพิสูจน์ว่าสายลับที่ยอมรับกันแล้วว่ามีค่าเชื่อถือได้นั้นได้รับทราบข้อเท็จจริงมาอย่างไรนั้นถ้อยคำต่าง ๆ ของสายลับที่แจ้งให้เจ้าพนักงานทราบนั้นต้องมีความละเอียดเพียงพอที่จะทำให้วิญญูชน เชื่อได้ว่า "มีเหตุอันควร"

6 อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 17 ในพระราชกำหนดการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 บัญญัติว่า "การกักขังเงินที่มีลักษณะเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 ซึ่งมีสัญญาหรือข้อตกลงการกักขังเงินที่ได้กระทำไว้ก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวเท่าที่มีผลผูกพันได้โดยชอบด้วยกฎหมาย ยังคงมีผลใช้ได้ต่อไปตามเงื่อนไขดังต่อไปนี้

6.1 ถ้าสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวไม่มีระยะเวลาสิ้นสุด ให้สัญญาหรือข้อตกลงนั้นยังมีผลผูกพันต่อไป และให้สิ้นสุดลงเมื่อครบหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงกันให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลงก่อนกำหนดนั้น หรือคู่สัญญามายใดฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิเรียกให้ชำระหนี้หรือชำระหนี้ หรือบอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลง ตามสิทธิของตนก่อนกำหนดนั้น

¹ คดี Aguilar V. Texas, 378 U.S. 108(1964). Fred E. Inbau, Case and Comments on Criminal Procedure p. 34 และ American Law Institute, A Model Code of Pre-Arrestment Procedure, p. 302

6.2 ถ้าสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวมีระยะเวลาสิ้นสุดภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้สัญญาหรือข้อตกลงนั้นสิ้นสุดลงตามที่ได้สัญญาหรือตกลงไว้นั้น เว้นแต่คู่สัญญาจะตกลงกันให้สัญญา หรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดก่อนกำหนดนั้น หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลง ตามสิทธิของตนก่อนกำหนดนั้น

6.3 ถ้าสัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวมีระยะเวลาสิ้นสุดภายหลังจากหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลง เมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ เว้นแต่คู่สัญญาจะมาจดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ตามวรรคสอง ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ก็ให้ข้อสัญญาหรือข้อตกลงนั้นสิ้นสุดลงตามที่ได้จดทะเบียนไว้ อย่างไรก็ตามไม่เป็นการคัดสิทธิคู่สัญญาที่จะตกลงกันให้สัญญาหรือข้อตกลงดังกล่าวสิ้นสุดลงก่อนกำหนดนั้น หรือคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะใช้สิทธิบอกเลิกสัญญาหรือข้อตกลงตามสิทธิของตนก่อนกำหนดนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการจดทะเบียนสัญญาหรือข้อตกลงตาม (3) ของวรรคหนึ่งให้เป็นไปตามที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา และในกรณีที่มีการยื่นคำขอจดทะเบียนโดยคู่สัญญาฝ่ายหนึ่งแต่เพียงฝ่ายเดียว พนักงานเจ้าหน้าที่จะจดทะเบียนให้ได้ก็ต่อเมื่อได้มีหนังสือสอบถามไปยังคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งและคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งนั้นได้ให้ความยินยอมและยอมรับข้อความในสัญญาหรือข้อตกลงที่นำมาขอจดทะเบียนนั้นแล้ว

ในการรับจดทะเบียน ถ้าพนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าสัญญาหรือข้อตกลงใดกระทำขึ้นหลังวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ ให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจสั่งปฏิเสธการจดทะเบียนพร้อมทั้งให้เหตุผลต่อผู้ขอจดทะเบียน ถ้าผู้ขอจดทะเบียนไม่เห็นด้วยให้มีสิทธิไปร้องขอต่อศาลภายในกำหนดสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับทราบคำสั่งของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อให้ศาลมีคำวินิจฉัยแสดงว่าสัญญาหรือข้อตกลงนั้นได้กระทำขึ้นก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับ และให้นำบทบัญญัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาใช้บังคับโดยอนุโลม

บทบัญญัติมาตรานี้ มีผลใช้บังคับในทางแห่งและไม่มีผลเป็นการลบล้างความผิดอาญาแต่อย่างใด”

7 กลไกพิเศษทางวิธีปฏิบัติที่มีความเด่นชัด มากไปกว่าที่มีปรากฏในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา คือ

การให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการใช้ดุลพินิจเพิ่มมากขึ้น ตามมาตรา 8 ที่มีบัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่กระทำการแสวงหาพยานหลักฐานต่าง ๆ ก่อนมีการกระทำผิดเกิดขึ้น เช่น เรียกบุคคลมาให้ถ้อยคำ รายงานสถานภาพกิจการทรัพย์สิน หนี้สิน นำบัญชี เอกสารหรือหลักฐานตามพระราชกำหนด มาตรา 7 และ ยึดหรืออายัดทรัพย์สินผู้กระทำความผิดมาตรา 4 หรือมาตรา 5 ซึ่งแตกต่างกับอำนาจของพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 132 ดังกล่าวมาแล้วอำนาจตาม มาตรา 7, 8 นี้จึง เป็นกลไกพิเศษที่เด่นชัดมากด้วย เหตุผลดังกล่าวแล้ว

8 กลไกพิเศษทางวิธีปฏิบัตินี้ก่อให้เกิดผลดี คือ

เกิดความคุ้มครองต่อประชาชนที่กังวลไม่ทราบว่าจะ ถูกหลอกลวงฉ้อโกง เพราะยังได้ผลประโยชน์อยู่ หากปล่อยให้มีการกระทำดังกล่าว เนิ่นนานไป เพียงใดประชาชนยังได้รับความเสียหายมากยิ่งขึ้น เท่านั้น ถ้ารอให้ประชาชนรู้สึก เกิดความเสียหายเสียก่อนจึงไปแจ้งความจะทำให้ไม่ทันการดี ผลดีของกลไกพิเศษนี้ คือพนักงานเจ้าหน้าที่หาพยานหลักฐานได้ก่อนทว่ามี การกระทำผิด เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่พบการกระทำผิดจึงส่งหลักฐานให้พนักงานสอบสวนดำเนินคดีซึ่งพนักงานสอบสวนก็จะใช้กลไกทางวิธีปฏิบัติในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นหลักทั่วไปอีกส่วนหนึ่ง

9 ข้อบกพร่องของกลไกพิเศษที่มีความเด่นชัดดังกล่าว คือ

การใช้ดุลพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ นั้นอาจทำให้ผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริตได้รับความเสียหาย หรืออาจถูกผู้ประกอบกิจการฟ้องร้องต่อศาลโดยอ้างว่าได้ ได้รับความเสียหาย เพราะการใช้ดุลพินิจดังกล่าว ซึ่งไม่มีขอบเขตกำหนดมาตรฐานที่แน่นอน ไว้อย่างพนักงานเจ้าหน้าที่ใช้ดุลพินิจที่เกิดความเสียหายกับผู้ถูกกล่าวหาเพียงใด โอกาส ถูกฟ้องร้องย่อมมีมากขึ้น เท่านั้น

10 ความสัมพันธ์ระหว่าง "พนักงานสอบสวน" ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กับ "พนักงานเจ้าหน้าที่" ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชกำหนด

การปฏิบัติงานของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินรวมทั้งหลักฐานต่าง ๆ โดยให้อำนาจตามพระราชกำหนด มาตรา ๘ นั้น มีอำนาจยึดได้เพียง ๑๐ วัน อาจไม่เพียงพอต่อการรวบรวมพยานหลักฐานหรือในกรณีที่เป็นทรัพย์สินที่จะต้องใช้คืนให้กับเจ้าของ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยึดไว้ให้นานที่สุด พนักงานเจ้าหน้าที่จึงต้องประสานกับพนักงานสอบสวนใช้อำนาจตามประมวลวิธีพิจารณาความอาญา ยึดสิ่งดังกล่าวไว้เป็น "ของกลาง" เพื่อให้สามารถยึดไว้ได้นานที่สุด และถ้าได้มีการฟ้องร้องคดีดังกล่าวต่อศาลก็จะยิ่งทำให้อำนาจการยึดดังกล่าว มีอยู่ตลอดไปจนกว่าจะมีการพิจารณาคดีพยานของศาล

11 วิธีการแสวงหาพยานหลักฐาน

11.1 มีหนังสือเรียกถามพยานบุคคลว่า "หนังสือ" หมายถึง เครื่องหมายใช้ขีด เขียนแทนหนังสือหรือคำพูดหลายลักษณะอันจรดหมายที่มีไปมา เอกสารบทประพันธ์ซึ่งความหมายในที่นี้คงหมายถึงเอกสารที่ใช้เรียกผู้ใดมาพบ คงมีความหมายเช่นเดียวกับ "หมายเรียก" ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 52 เพราะความหมายของ "หมายเรียก" หมายถึง ¹ หนังสือบอกการ ซึ่งออกโดยพนักงานสอบสวน พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือศาล หรือตามนัยมาตรา 53 "หมายเรียก" ต้องทำเป็นหนังสือ มีข้อความตามรูปแบบที่กฎหมายกำหนด อย่างน้อย 6 ข้อ กล่าวคือ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 53 บัญญัติว่า

"หมายเรียกต้องทำ เป็นหนังสือ และมีข้อความดังต่อไปนี้

- (1) สถานที่ที่ออกหมาย
- (2) วัน เดือน ปี ที่ออกหมาย

- (3) ชื่อและตำบลที่อยู่ของบุคคลที่ออกหมาย เรียก ให้มา
- (4) เหตุที่ต้อง เรียกผู้นั้นมา
- (5) สถานที่ วัน เดือนปีและ เวลาที่จะให้ผู้นั้นไปถึง
- (6) ลายมือชื่อและประทับตราของศาล หรือลายมือชื่อและตำแหน่ง

เจ้าพนักงานผู้ออกหมาย

ดังนั้น "หนังสือเรียก" กับ "หมายเรียก" จึงมีลักษณะคล้ายคลึงกัน แต่แตกต่างกัน ดังนี้

11.1.1 อำนาจของผู้ออกหมายเรียก กับผู้มีอำนาจมีหนังสือเรียก (ซึ่งเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯ นี้หมายถึง ผู้ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งเป็นผู้รักษาการณตามพระราชกำหนดร่วมกันแต่งตั้งให้ปฏิบัติตามพระราชกำหนดนี้)² ซึ่งได้แก่ ข้าราชการและพนักงานกระทรวงการคลัง กระทรวงมหาดไทย กรมตำรวจ กรมอัยการ ธนาคารแห่งประเทศไทย³

11.1.2 หนังสือเรียก ไม่ได้กำหนดรูปแบบเช่น หมายเรียก จึงออกเป็นเอกสารเช่นไรก็ได้ ให้มีความหมายว่า ต้องการเรียกผู้ใดมาให้ถ้อยคำ

11.1.3 หนังสือเรียก เรียกได้ก่อนมีการสอบสวนหรือปรากฏความคิดหรือเรียกในชั้นสืบสวน แต่หมายเรียก เรียกได้เฉพาะเมื่อเกิดความคิดแล้ว เพราะเรียกมาเนื่องในการสอบสวน แต่หนังสือเรียก เรียกมาเพื่อให้ถ้อยคำ

11.1.4 หนังสือเรียก เรียกผู้ต้องสงสัยได้ก่อนเป็นผู้ต้องหา รวมทั้งพยาน แต่เรียกได้เฉพาะกรณีเท่านั้น คือกรณีที่เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์ต่อการตรวจสอบถึง

¹ คณิง ฉาชัย, กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เล่ม 1, หน้า 53

² ประกาศกระทรวงการคลัง ฉบับที่ 2 ลงวันที่ ๕1 พฤศจิกายน 2527

³ หัวข้อแนะนำ แนวทางการปฏิบัติของเจ้าพนักงานตำรวจ ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

11.1.5 หนังสือเรียก และหมายเรียก เหมือนกันคือ เมื่อมีผู้ไม่ปฏิบัติตามต่างมีโทษจำคุกและปรับ แต่อัตราโทษต่างกัน

11.2 สั่งให้บุคคล ในมาตรา 7 (1) รายงาน

11.2.1 สภาพกิจการ

11.2.2 สินทรัพย์ทั้งหมด

11.2.3 หนังสือทั้งหมด

คำว่า "สั่ง" ในความหมายนี้ น่าจะมีความหมายเดียวกันกับ คำว่า "คำสั่ง" ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 368 เพราะอนุมาตราต่อมา ใช้คำว่า

"ถ้าการสั่ง เช่นว่านั้น" ซึ่งก็หมายถึงคำสั่งนั่นเอง ความหมายของ คำสั่ง หรือ สั่ง นี้จึงมีความหมายว่า คำสั่งของเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจสั่ง เพื่อให้การเป็นไปตามกฎหมายในบทใดบทหนึ่ง เช่น บังคับให้บุคคลต้องกระทำตาม¹ และการออกคำสั่ง ถ้ามีวิธีการที่กฎหมายกำหนดไว้ก็ต้องออกคำสั่งตามวิธีการนั้น

การสั่ง ตามพระราชกำหนดฯ นี้ ไม่ได้กำหนดแบบไว้ อาจสั่งด้วยวิธีใดก็ได้ เช่น ด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯ แต่พนักงานสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไม่มีอำนาจสั่งตามมาตรานี้ เว้นแต่เป็นพนักงานสอบสวนผู้ทำการสอบสวนความผิดตามพระราชกำหนดฯ นี้ ด้วย จึงมีอำนาจออกหมายเรียก ตามที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนเรื่องที่สั่งนั้น เป็นเรื่องเฉพาะเจาะจงใน 3 ประการ คือ

ก) รายงานสถานภาพกิจการของงาน เช่น อ้างว่าตั้งบริษัทค้ำน้ำมัน หรือจัดสรรที่ดิน ขอเงินจากประชาชนทั่วไปโดยให้ผลประโยชน์ตอบแทนร้อยละ 6.5 ต่อเดือน

¹ จิตติ ดิงศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3 (กรุงเทพมหานคร : แสงทองการพิมพ์, 2513), หน้า 2446-2452.

สูงกว่าอัตราดอกเบี้ยสูงสุดของสถาบันการเงินตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ยให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้ เมื่อเกิดความสงสัยพนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจโดยเฉพาะเจาะจง สิ่งให้เจ้าของกิจการ หรือ ผู้จัดการ หรือพนักงานของกิจการนั้น มารายงานสภาพกิจการของธุรกิจที่กระทำ วิธีประกอบกิจการ เช่น ค่าน้ำมันต้องบอกชื่อประเทศที่ซื้อมา ราคาซื้อ วิธีการซื้อขาย วัน เวลาขนส่งน้ำมัน สถานที่เก็บ หลักฐานการนำเข้า การเสียภาษีการค้า และภาษีเงินได้ ทรัพย์สินที่มีอยู่ทั้งหมดที่เป็นเงินสด สังกาหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ รวมทั้งหนี้สินทั้งหมดของคน

ข) นำ บัญชี เอกสาร หรือหลักฐานอื่นอันเกี่ยวกับการกู้ยืมเงินมาตรวจสอบ เพื่อให้สามารถพิสูจน์ทราบถึงวิธีการรับจ่ายในบัญชี เอกสาร เช่น ประกาศชักชวน หนังสือติดต่อก่อน หลักฐานเกี่ยวกับการกู้ยืมเงิน เช่น สัญญากู้เงิน เพื่อนำมาตรวจสอบเป็นหลักฐานว่าทำกิจการได้ผลประโยชน์สูงจริง หรือไม่ได้ผลประโยชน์ตามที่โฆษณาประกาศไป ซึ่งเป็นสาระสำคัญประกอบการวินิจฉัยความผิดของบุคคลดังกล่าว ที่พนักงานเจ้าหน้าที่จะนำมาใช้เป็นข้อมูล

ค) เข้าไปในสถานที่ใด ๆ ในเวลาระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นหรือในเวลาทำการของสถานที่นั้น เพื่อทำการตรวจสอบ หรือค้นบัญชี เอกสาร หรือหลักฐานต่าง ๆ ของผู้ที่ถูกสงสัยว่าได้กระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือกระทำการตามมาตรา 5(1) หรือ (2) (ก)

คำว่า "สถานที่" น่าจะมีความหมายถึง "สาธารณะสถาน" และที่รโหฐาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (3) ที่บัญญัติว่า "สาธารณะสถาน หมายความว่า สถานที่ใด ๆ ซึ่งประชาชนมีความชอบธรรมที่จะเข้าไปได้ ส่วนที่ "รโหฐาน" ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (13) หมายถึงที่ต่าง ๆ ซึ่งไม่ใช่ที่สาธารณะสถาน

แสดงให้เห็นว่าเจตนารมณ์ของกฎหมายตามพระราชกำหนดฯ มาตรานี้ ต้องการขยายขอบเขตอำนาจของเจ้าหน้าที่ในการเข้าทำการตรวจค้น อันเป็นคลุกลงทางบัญญัติอีกประการหนึ่ง ที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ให้กว้างขวางกว่าอำนาจการค้นตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 92 ที่มีหลักเกณฑ์ว่า

การค้นในที่โรฐานต้องมีหมายค้นเสมอ เว้นแต่จะเข้าข้อยกเว้น
 ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ หลักทั่วไปของการค้นตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
 ก็ต้องมีหมายค้นเสมอ จึงเป็นเหตุผลพอที่เจ้าพนักงานจะเข้าไปในที่โรฐานได้ มิฉะนั้น
 การกระทำดังกล่าวจะเข้าลักษณะเป็นความผิดฐานบุกรุก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
 362 และการเข้าไปนี้เพื่อทำการตรวจค้นเพื่อพบและยึดสิ่งของ อันจะเป็นพยานหลักฐานต่อ
 การสอบสวน เนื่องจากความผิดเกิดขึ้นแล้ว ทำให้มีการสอบสวนหรือเพื่อพบและยึดสิ่งของ
 ซึ่งมีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ใช้หรือตั้งใจจะใช้
 ในการกระทำความผิด การเข้าไปเพื่อตรวจค้น ถ้าไม่มีหมายค้นต้องเป็นเจ้าพนักงานตำรวจ
 ชั้นผู้ใหญ่ค้นด้วยตนเอง แต่ต้องเป็นกรณีที่น่าจะออกหมายค้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา มาตรา 69 มาตรา 70 หรือค้นได้ตามมาตรา 92(1) (2) (3) (4) (5)

ความพระราชกำหนดให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ตามมาตรา 7 คือ
 เจ้าพนักงานที่มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการตามพระราชกำหนดนี้ ผู้ซึ่งรัฐมนตรี
 ว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ร่วมกันแต่งตั้งให้ปฏิบัติหน้าที่
 ตามพระราชกำหนดในประกาศกระทรวงการคลังและกระทรวงมหาดไทย ซึ่งแตกต่างกับ
 พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาครั้งที่
 เพิ่มเจ้าหน้าที่จากกระทรวงการคลัง อนุคารแห่งประเทศไทย กรมอัยการ กรมตำรวจ

เป็นที่น่าสังเกตว่า เจ้าหน้าที่จากกระทรวงมหาดไทยมีเพียงที่ปรึกษา
 กระทรวงมหาดไทย ผู้ว่าราชการจังหวัด ผู้อำนวยการกองตรวจและนิติกร จากจำนวน
 เจ้าหน้าที่ดังกล่าวนี้ มีบุคคลที่เป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
 ความอาญา คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด เท่านั้นที่มีอำนาจเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราช
 กำหนดฯ ด้วย

ส่วนกรมตำรวจ ผู้เป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามประมวลกฎหมายวิธี
 พิจารณาความอาญา กับพนักงานเจ้าหน้าที่ในพระราชกำหนดนั้นคล้ายคลึงกันแต่ในพระราชกำหนดฯ
 เจาะจงตัวบุคคลมากกว่าในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ที่
 รัฐมนตรีแต่งตั้งจากกรมตำรวจนั้น เกือบเป็นบุคคลเดียวกันกับตำรวจชั้นผู้ใหญ่ตามที่มีบัญญัติไว้ใน

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่มีอำนาจสามารถ เข้าไปตรวจค้นในที่รโหฐานโดย
ไม่ต้องมีหมายค้น

ข้อสังเกต พนักงานเจ้าหน้าที่จากกรมตำรวจบางคนที่รัฐมนตรีแต่งตั้ง
นั้น ระบุตัวบุคคลและตำแหน่งราชการไว้ด้วย เมื่อบุคคลเหล่านี้เปลี่ยนตำแหน่งโดยตัวยัง
รับราชการอยู่ หรือพ้นหน้าที่ราชการไปแล้วจะยังคงมีอำนาจตามการแต่งตั้งนี้ตลอดไป หรือ
หมดอำนาจไปโดยปริยาย หรือรัฐมนตรีจะต้องประกาศแก้ไขยกเลิกอีก

กลไกที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือการอนุญาตให้พนักงานเจ้าหน้าที่เข้าไป
ไปในสถานที่ของผู้ต้องสงสัย โดยไม่ได้กำหนดว่าต้องมีหมายค้นไม่ว่าจะเป็นที่รโหฐานหรือไม่ก็ตาม
การเข้าไปเช่นนี้เพียงเพื่อตรวจสอบหรือค้น บัญชี เอกสาร หรือหลักฐาน เป็นการเน้นถึงอำนาจ
ของพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีอำนาจกระทำได้แม้ยังไม่ปรากฏความผิดอันเป็นอำนาจพิเศษเพิ่มเติม
จากหลักทั่วไป กล่าวคือ มีอำนาจกระทำได้โดยไม่ปรากฏความผิด เพียงมีเหตุอันควรสงสัยก็
เพียงพอแล้ว จึงเป็นกลไกที่แตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัด

หลักฐานที่จะตรวจสอบนั้นอาจเป็นสิ่งของหรือไม่ก็ได้ โดยไม่จำเป็นต้อง
เป็นสิ่งของที่มีไว้เป็นความผิด หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือมีเหตุอันควรสงสัยว่าได้ให้
หรือตั้งใจจะใช้ในการกระทำความผิด พนักงานเจ้าหน้าที่ก็สามารถตรวจสอบพร้อมทั้งยึดมาได้
โดยยังไม่มี การสอบสวน ต่อมาเมื่อใช้วิธีการตรวจสอบโดยกลไกในพระ รชกำหนดแล้ว พบ
การกระทำของบุคคลดังกล่าวเป็นความผิด จึงนำบทบัญญัติ มาตรา 69 (1) ของประมวล
กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้อีกส่วนหนึ่ง

ระยะเวลาการตรวจค้น พนักงานเจ้าหน้าที่ค้นได้ในเวลากลางวัน
ต่อเนื่องจนถึง เวลากลางคืน เช่นเดียวกับอำนาจของเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา
ความอาญา เพราะใช้ถ้อยคำว่า "ระหว่างพระอาทิตย์ขึ้นถึงพระอาทิตย์ตก" ซึ่งไม่มีคำจำกัด
ความว่าหมายถึง "กลางวัน" แต่ถ้อยคำดังกล่าวมีความหมายตรงกันข้ามกับคำว่า "กลางคืน"
ที่มีบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 1 (11) มีความหมายว่า "เวลา
ระหว่างพระอาทิตย์ตกและพระอาทิตย์ขึ้น" ในทางธรรมชาติตรงข้ามกับกลางคืนคือกลางวัน

แต่มีข้อแตกต่างกันบางประการคือ กลไกพิเศษในพระราชกำหนดฯ พนักงานเจ้าหน้าที่ที่สามารถเข้าไปตรวจสอบหรือค้นในเวลาทำการของสถานที่นั้น หากสถานที่ดังกล่าวเปิดทำการในเวลากลางคืน พนักงานเจ้าหน้าที่ก็มิอาจเข้าไปตรวจสอบหรือค้นได้ทันที โดยไม่ต้องคำนึงว่าเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน จึงเป็นกลไกที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯ มากกว่า พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่ใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาทำการค้นในเวลากลางคืน

กรณีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ทำการตรวจค้นในเวลากลางคืน โดยเหตุที่ค้นไม่เข้าลักษณะที่บัญญัติในมาตรา 96(1) (2) แล้วต้องเป็นกรณีค้นเพื่อ "จับบุคคลซึ่งทุจริตหรือผู้ร้ายสำคัญ" และต้องได้รับอนุญาตพิเศษจากอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัด (ข้าหลวงประจำจังหวัด เดิม) ต้องกำหนดตัวหัวหน้าผู้ทำการตรวจค้นไว้เป็นพิเศษด้วย มิใช่เป็นการตรวจค้น บัญชี เอกสารหรือหลักฐาน

12 เปรียบเทียบอำนาจของเจ้าพนักงานในการเข้าและค้นเคหสถานตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 กับพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

12.1 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 นั้น ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดโดยเฉพาะในการเข้าตรวจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นให้อำนาจเข้าไปในเคหสถาน สถานที่ใด ๆ ในเวลากลางวัน เพื่อตรวจค้น ยึด หรืออายัดยาเสพติดที่มีไว้โดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย หรือจับกุมบุคคลที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

กรณีมีเหตุอันควรสงสัยและมีเหตุควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันทียาเสพติดจะถูกโยกย้าย บุคคลจะหลบหนี พระราชบัญญัติฯ นี้ให้อำนาจเจ้าพนักงานเข้าไปในเคหสถานในเวลากลางคืนหรือเวลาหลังพระอาทิตย์ตกแล้วได้โดยไม่ต้องมีหมาย แต่กำหนดตัวบุคคลผู้มีอำนาจดังกล่าวไว้คือ กรรมการ เลขาธิการ รองเลขาธิการ และเจ้าพนักงาน ซึ่งเลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติด เป็นผู้แต่งตั้งให้ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติ โดยความเห็นชอบจากคณะกรรมการปราบปรามยาเสพติด เจ้าพนักงานที่เข้าไปเพียงใช้เอกสาร

ที่มอบหมายหน้าที่ให้ประจำตัวไว้ แสดงคํอบุคคลที่เกี่ยวข้องก็ เป็นการเพียงพอแล้ว

12.2 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2519 กับ พระราชกำหนดการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน มีความหมายเหมือนกัน คือ เป็นกฎหมายพิเศษ เช่นเดียวกัน กำหนดอำนาจให้กับเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยเฉพาะเจาะจง ขยายกลไก พิเศษทางสนับสุนนินให้กว้างขวางกว่าที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เรื่อง การใช้ดุลยพินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในเรื่องข้อสันนิษฐาน เช่น ในพระราชกำหนดกักขังเงินฯ ใช้คำว่า "ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า" พระราชบัญญัติปราบปรามยาเสพติดฯ ใช้คำว่า "ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่า" เหมือนกัน หรือคำว่า "ประกอบด้วยเหตุอันควรเชื่อว่า หากไม่ดำเนินการในทันที" เป็นต้น

12 วิธีการสืบสวนผู้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกง ประชาชน พ.ศ. 2527

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่เกิดความสงสัยพร้อมทั้งทำการตรวจสอบจนแน่ใจว่ามี ผู้กระทำเข้าลักษณะเป็นความผิดตามที่บัญญัติไว้ในพระราชกำหนดฯ นั้น ปรากฏแนวทางสืบสวน เบื้องต้นจนสามารถจับกุมตัวผู้ต้องหาตามคำ เน้นคดีได้โดยวิธีการดังต่อไปนี้

13.1 ผู้ต้องหาซึ่งเป็นผู้กักขังเงินจากประชาชนทั่วไปอ้างว่าคําน้ำมันกับ ค้างประเทศ เมื่อเจ้าพนักงานทำการตรวจสอบตามข้ออ้างทางกรมศุลกากร ไม่ปรากฏหลักฐาน ว่าผู้ต้องหาซื้อน้ำมันจากประเทศใด ไม่มีหลักฐานการผ่านพิธีการทางศุลกากร เพราะการ ขนส่งน้ำมันปริมาณมาก ปกติต้องขนส่งทางเรือ น้ำมันดังกล่าวกรมศุลกากรถือว่าเป็นสินค้า อย่างหนึ่งซึ่งพิธีการทางศุลกากร¹ กำหนดวิธีปฏิบัติเมื่อนำเข้าประเทศว่าจะต้องแสดงเส้นทาง เข้าจอดของยานพาหนะ โรงพักสินค้า และนายเรือต้องแจ้ง² หรือยื่นรายการเพื่อความ

¹ ดิเรกฤทธิ์ สนิตวงศ์, กฎหมายเกี่ยวกับภาษีอากร ศุลกากร (กรุงเทพมหานคร : คําบรรยายสำหรับนิสิตชั้นปีที่ 4 แผนกวิชานิติศาสตร์ (ภาคสมทบ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2514), หน้า 1

² พระราชบัญญัติศุลกากร พ.ศ. 2469 มาตรา 38

สะดวกในการเสียหาย ได้แก่ บัญชีสินค้าสำหรับเรือ

นอกจากนี้บุคคลหรือนิติบุคคลอื่นที่มีพฤติการณ์ยืมเงินท่านองเดียวกัน โดยใช้ชื่อว่า บริษัทปิโตรเลียมและมารีนเซอร์วิส จำกัด (หรือบริษัทปิโตรเลียมมารีนเอกพอร์ต อิมพอร์ต) หรือบริษัทกรเพซ จำกัด¹ ไม่ได้ทำการค้าน้ำมันแต่อย่างใด ไม่มีหลักฐานสั่งน้ำมัน เข้ามาในประเทศตามพิธีการศุลกากร เป็นการค้าน้ำมันที่ กรมศุลกากร การปิโตรเลียม สมาคมผู้ค้าน้ำมัน ไม่ทราบว่ามีการค้าน้ำมัน

13.2 จากการศึกษาของกลุ่มคณาจารย์คณะ เศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่วิเคราะห์ออกมาว่า

13.2.1 จากการศึกษาของเจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยและเจ้าหน้าที่กระทรวงการคลัง ตรวจสอบไม่พบที่มีการโอนเงินจำนวนมากผ่านทางระบบธนาคาร เพราะการซื้อขายน้ำมันหรือสินค้าระหว่างประเทศ ควรมีการโอนเงินจำนวนมากเข้าและออกจากธนาคารพาณิชย์ในประเทศ

13.2.2 เจ้าหน้าที่ธนาคารแห่งประเทศไทยสืบสวนพบว่า มีเงินจากผู้ประกอบกิจการแชร์น้ำมันฝากอยู่ความธนาคารพาณิชย์เป็นจำนวนมากในลักษณะฝากไว้เฉย ๆ ไม่ได้นำไปหมุนเวียนหาประโยชน์ ถ้าเป็นธุรกิจที่ต้องจ่ายผลประโยชน์ตอบแทนถึงร้อยละ 70-80 ต่อปี จะต้องประกอบธุรกิจที่ให้ผลประโยชน์สูงกว่านี้มาก แต่กลับนำมาฝากธนาคารพาณิชย์ ได้ดอกเบี้ยร้อยละ 13 ต่อปี ย่อมมีแต่ขาดทุน แต่ผู้ถูกล้มระดมเงินกู้อย่างมากมาย อันแสดงว่าต้องการใช้เงินในธุรกิจดังกล่าวสูงมาก การกู้เงินก็แบ่งย่อยออกจาก 160,500 บาท เป็น 80,250 บาท หรือ 40,125 บาท จนเกิดความนิยมแพร่ขยายเข้าไปในหมู่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยแผ่กว้างไปทั่วประเทศ

¹ บริษัทมหาชน, "ทางออกที่ติดตันของแม่เหล็กแก้ว", วารสารดอกเบญจ ปีที่ 4 ฉบับที่ 52 (ตุลาคม 2528), หน้า 85

13.2.3 เจ้าหน้าที่ตำรวจกองปราบปราม กรมตำรวจ รับแจ้งความร้องทุกข์ จากผู้เสียหายว่าถูกผู้ประกอบกิจการแชร์น้ำมันฉ้อโกงเงิน¹ จึงทำการจับกุมตัวผู้ต้องหา มาดำเนินคดีฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญามาดำเนินคดี แล้วใช้อำนาจที่มีอยู่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จับ ค้น เพื่อหาพยานหลักฐานจึงได้พบข้อมูลอันเข้าลักษณะความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 จึงแจ้งขอหาต่อผู้ต้องหาเพิ่มเติมฐานกระทำการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 อีกข้อหาหนึ่ง หลักฐานดังกล่าวคือในบัญชีเงินฝากของผู้ต้องหา มีเงินหมุนเวียนอยู่ในบัญชีธนาคารอยู่กับญาติเพียง 2 - 3 บัญชี เมื่อได้เงินจากการกู้ยืมเงินมาแล้ว ต่อจากนั้นจึงถอนออกไปจ่ายเป็นจำนวนเงินที่แน่นอนให้กับบุคคลต่าง ๆ โดยสั่งจ่ายเป็นเช็ค ไม่มีการนำเงินไปจ่ายให้ผู้ใดอีก

13.2.4 การประกอบธุรกิจที่ต้องใช้เงินทุนมากถึงสี่พันล้านบาท แต่มีผู้ร่วมดำเนินกิจการเพียง 9 คน ก็สามารถดำเนินกิจการได้ ในขณะที่กิจการค่าน้ำมันของบริษัทใหญ่ หรือธนาคารพาณิชย์ต้องใช้นักงานที่มีความสามารถในด้านต่าง ๆ เช่น นักบัญชี นักกฎหมาย นักบริหาร เป็นจำนวนมาก จึงสามารถประกอบกิจการได้ บางแห่งยังขาดทุนอีกด้วย

13.2.5 การประกอบธุรกิจที่ให้ผลกำไรสูงมากเช่นนี้ กลับไม่มีหลักฐานการเสียภาษีต่าง ๆ เช่น ภาษีการค้า ภาษีเงินได้มาแสดงต่อเจ้าพนักงาน

จากแนวทางการสืบสวน 5 ข้อดังกล่าว ในที่สุดเจ้าพนักงานมีความเชื่อว่า การกระทำของผู้ประกอบกิจการดังกล่าว เป็นการฉ้อโกงประชาชนในลักษณะของการจัดคิวเงิน แต่มีปัญหาข้อขัดข้องในการแสวงหาพยานหลักฐานมาดำเนินคดีกับผู้ต้องหา จนต้องมีการตราพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ออกมาบังคับใช้แล้ว เริ่มทำการจับกุมผู้ประกอบกิจการแชร์น้ำมันมาดำเนินคดีในข้อหาร่วมกันฉ้อโกงประชาชน

¹ หนังสือที่ระลึกครบรอบ 40 ปี กองปราบปราม, หลายวงแชร์ประวัติศาสตร์.

โดยถือช่วงวันเวลาเกิดเหตุแก่ 1 มกราคม 2521 ถึง วันที่ 12 พฤศจิกายน 2527 เป็นช่วงที่ 1 เป็นเพียงการกระทำเข้าลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาก่อน เพราะหลักของกฎหมายที่มีโทษทางอาญาคือ ไม่มีผลย้อนหลัง จึงนำพระราชกำหนดฯ ที่ออกมาใช้บังคับภายหลังไม่ได้ ในวันที่ 3 พฤศจิกายน 2527 เป็นต้นมา จึงดำเนินคดีกับผู้ประกอบกิจการดังกล่าวในข้อหาร่วมกันกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน หรือกระทำการซึ่งเข้าลักษณะที่จะต้องรับโทษเช่นเดียวกับข้อหากู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน เพราะเป็นความผิดที่เกิดขึ้นภายหลังการตราพระราชกำหนดฯ ออกมายังคับใช้ เป็นช่วงที่ 2

จึงเห็นได้ว่าพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินฯ ในมาตรา 7 ได้ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการเสาะหาพยานหลักฐาน เพื่อจับกุมตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยมีเงื่อนไขสำคัญที่จะทำให้พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจเสาะหาพยานหลักฐาน ได้คือ การบัญญัติไว้ในมาตรา 7 ว่า "ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือกระทำการตามมาตรา 5(1) หรือ 2 (ก)"

ซึ่งเมื่อการกระทำเข้าเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว พนักงานเจ้าหน้าที่จะใช้ อำนาจตามมาตรา 7 (1) ถึง (4) กับผู้ต้องสงสัย หรือบุคคลอื่นที่พนักงานเจ้าหน้าที่เห็นว่าจะ เป็นประโยชน์แก่การตรวจสอบถึงการกู้ยืมเงิน เช่น ผู้จัดการธนาคาร สมุห์บัญชี หรือเจ้าหน้าที่อื่นในธนาคารที่ ผู้ต้องหาสงสัยมีบัญชีเงินฝาก หรือทำธุรกรรมการค้าอยู่ด้วยก็ได้ เพราะบุคคลเหล่านี้ตามปกติจะมีระเบียบภายในของธนาคารให้รักษาความลับของผู้ใช้บริการของธนาคาร เมื่อให้อำนาจต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เช่นนี้ ก็ทำให้บุคคลดังกล่าวต้องให้การตามความเป็นจริง หรือแสดงหลักฐานให้ปรากฏ

เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้ใช้อำนาจตามมาตรา 7 นี้กับผู้กู้ยืมเงินที่ ต้องสงสัยแล้ว หากผู้นั้นไม่ปฏิบัติตาม ก็จะกลับตกเป็นผู้ต้องสันนิษฐานว่ากระทำความผิดตามมาตรา 5(2) (ข) อีกทางหนึ่ง ทั้งยังอาจเป็นความผิดฐานขัดขวาง หรือขัดคำสั่งที่กำหนดไว้ใน มาตรา 13, 14 อีกส่วนหนึ่งด้วย

แต่ถ้าเป็นบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้กู้ยืมเงินที่สงสัยแล้ว การขัดขืนไม่ปฏิบัติตามการใช้อำนาจตามมาตรา 7 อาจทำให้เป็นความผิดตามมาตรา 13 และมาตรา 14

เท่านั้น ไม่อาจทำให้กลับไปตก เป็นผู้ต้องสันนิษฐานว่ากระทำผิดตามมาตรา 5(2)(ข) ทั้งนี้ เพราะการที่จะเข้าข้อสันนิษฐานได้นั้น จะต้องมิฐานะเป็นผู้กู้ยืมเงินที่มีพฤติการณ์อย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 5(1) เสียก่อน

วิธีการในการใช้อำนาจตามมาตรา 7(1) - (3) นั้น มีกำหนดไว้ในวรรคสองว่าจะต้องแจ้งล่วงหน้าไม่น้อยกว่าเจ็ดวันนับแต่วันได้รับหนังสือเรียกหรือคำสั่ง เว้นแต่ในกรณีจำเป็นเร่งด่วน ส่วนการใช้อำนาจตรวจค้นสถานที่ตามมาตรา 7(4) นั้น ความในวรรคท้ายให้อำนาจกระทำการติดต่อกันไปถึงในเวลากลางคืนได้ ถ้ายังดำเนินการไม่เสร็จในเวลากลางวัน

14 การสอบสวนดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน

เมื่อปรากฏหลักฐานจากการสืบสวน โดยใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และอำนาจตามพระราชกำหนดฯ แล้ว ผู้รับผิดชอบทำการสอบสวน และวิธีการสอบสวนคือ

14.1 พนักงานสอบสวนตามพระราชกำหนดฯ หมายถึง เจ้าพนักงานที่กฎหมายให้มีอำนาจและหน้าที่ทำการสอบสวนดำเนินคดีอาญา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (6)

14.2 การดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิดฐานกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน นั้น พนักงานสอบสวนจะเข้าทำการสอบสวน เพื่อดำเนินคดีตามคำกล่าวหาได้ 2 ลักษณะ คือ

14.2.1 คำกล่าวหาที่เป็นคำร้องทุกข์ หมายความว่า การที่ผู้เสียหายมาร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับผู้ต้องหา กับพนักงานสอบสวนโดยตรง กรณีเช่นนี้ พนักงานสอบสวนต้องรีบดำเนินการสอบสวนรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ โดยประสานงานกับคณะพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งทำงานในลักษณะหน่วยเฉพาะกิจ ที่กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กรมตำรวจ เมื่อทำการสอบสวนในกรุงเทพมหานคร ส่วนในต่างจังหวัดให้พนักงานสอบสวนประสานกับ

คณะพนักงานเจ้าหน้าที่ในลักษณะเดียวกัน มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้พิจารณากำหนดสถานที่ติดต่อก¹ เมื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่ามีมูลที่จะดำเนินคดีอาญาตามพระราชกำหนดฯ ก็ขออนุมัติจับกุมผู้ต้องหาตามดำเนินคดี เช่นเดียวกับการดำเนินคดีอาญาทั่วไป

14.2.2 คำกล่าวหาที่เป็นคำกล่าวโทษ คือคำกล่าวหาโดยบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ผู้เสียหาย ความประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2 (8) รวมทั้งในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ได้รวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ แล้ว ปรากฏว่าบุคคลใดกระทำการเข้าลักษณะความผิดตามพระราชกำหนดกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวส่งพยานหลักฐานให้ พนักงานสอบสวนดำเนินคดีตามวิธีการในข้อ 8.2.1 ต่อไป

การปฏิบัติตามข้อ 8.2.1 และข้อ 8.2.2 นั้น เป็นวิธีการปฏิบัติเป็นครั้งแรกหลังจากมีพระราชกำหนดฯ ออกมาบังคับใช้ ในการจับกุมและสอบสวนผู้ต้องหาจึงใช้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ เพราะเจ้าพนักงานผู้กระทำการยังไม่มีประสบการณ์มาก่อน ถ้ามีการกระทำผิด เช่นนี้ เกิดขึ้นอีก พนักงานสอบสวนผู้มีอำนาจตามกฎหมายในแต่ละเขตอำนาจของตนที่การกระทำผิดเกิดขึ้น คงเข้าทำการสอบสวนได้ทันทีตามหลักการสอบสวนคดีอาญาทั่วไปที่ปฏิบัติกันอยู่ โดยมีกลไกพิเศษในทางสมัยยุติมาช่วยในการสืบสวนหาพยานหลักฐานในเบื้องต้น

14.3 การสอบสวนคดีอาญาในกรณีรู้ตัวผู้กระทำความผิด เรียกหรือจับตัวได้

เมื่อปรากฏการกระทำความผิดอาญาโดยทั่วไป พนักงานสอบสวนมีอำนาจทำการสอบสวนคดีอาญาทั้งปวง และเริ่มการสอบสวนโดยมีชักช้า หากเป็นกรณีที่สามารเรียกหรือจับกุมตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดตามพระราชกำหนดนี้มาได้ ต้องทำการสอบสวนปากคำผู้ต้องหา ก่อน โดยผู้ต้องหาสามารถให้การโดยปราศจากการบังคับ ขู่เข็ญ ล่อลวง หรือให้สัญญาเพื่อเป็นการจูงให้ผู้ต้องหาให้การ โดยผู้ต้องหาจะเต็มใจให้การหรือไม่ก็ได้ รวมทั้งมีสิทธิได้รับการประกันตัว

¹ ตัวข้อแนะนำ แนวทางปฏิบัติงานเจ้าพนักงานตำรวจ ตามพระราชกำหนดการกักขังเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

ถ้าการสอบสวนเสร็จสิ้นแล้ว หากพนักงานสอบสวนมีความเห็นควร
สั่งฟ้อง กรณีผู้ต้องหาถูกควบคุมหรือขัง หรือปล่อยชั่วคราว พนักงานสอบสวนส่งสำนวนพร้อม
กับผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการ เว้นแต่ผู้ต้องหานั้นถูกขังอยู่แล้ว

14.4 การสอบสวนคดีอาญาในกรณีผู้ต้องหากระทำผิดแต่เรียกหรือจับตัวไม่ได้

พนักงานสอบสวนทำความเห็นสั่งฟ้องส่งไปพร้อมกับสำนวนไปยังพนักงาน
อัยการ ถ้าพนักงานอัยการเห็นชอบด้วยว่าสั่งไม่ฟ้อง และให้แจ้งคำสั่งไม่ฟ้องให้พนักงาน
สอบสวนทราบ หรือเห็นว่าควรสอบสวนต่อไป ก็ให้สั่งพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไป

ถ้าพนักงานอัยการเห็นว่าควรสั่งฟ้อง ก็ให้จัดการอย่างใดอย่างหนึ่ง
ดังต่อไปนี้ เพื่อให้ได้ตัวผู้ต้องหา

14.4.1 สั่งให้พนักงานสอบสวนออกหมายจับ หรือโดยอาศัยอำนาจตาม
ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 66(2) เนื่องจากความผิดตามพระราชกำหนด
มาตรา 4 มาตรา 5 นี้ มีอัตราโทษเกินกว่า 3 ปีขึ้นไป

14.4.2 ถ้าผู้ต้องหาอยู่ต่างประเทศ ให้พนักงานอัยการจัดการเพื่อขอ
ให้ส่งตัวข้ามแดนมา

"การส่งผู้ร้ายข้ามแดน" คือ การที่รัฐหนึ่งส่งบุคคลผู้ต้องหาว่า
กระทำความผิด หรือต้องคำพิพากษาว่ามีความผิดให้แก่รัฐซึ่งมีอำนาจที่จะพิจารณาและพิพากษาของไทย
ผู้นั้น วิธีการส่งผู้ร้ายข้ามแดนนี้กำหนดวิธีการไว้ตามทางปฏิบัติในกฎหมายระหว่างประเทศ
กระทำได้ 2 วิธี คือ

14.4.1.1 โดยสนธิสัญญา (treaties) กล่าวคือประเทศ
ที่เกี่ยวข้องตกลงกันว่าประเทศคู่สัญญา มีหน้าที่ต้องส่งบุคคลข้ามแดนไปตามคำเรียกร้องของ
ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง และผลของสนธิสัญญาทำให้รัฐมีพันธะที่จะต้องดำเนินการตามที่
กำหนดในสนธิสัญญาที่จะส่งผู้ร้ายข้ามแดนแก่ประเทศคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

14.4.1.2 โดยวิธีปฏิบัติต่างตอบแทนหรืออาศัยการถ้อยที
ถ้อยอาศัยกันระหว่างประเทศ การส่งผู้ร้ายข้ามแดนด้วยวิธีนี้ ทำให้สามารถขอให้ประเทศนั้น

ส่งตัวผู้ต้องหาให้ได้แม้ไม่มีสนธิสัญญาก็ตาม โดยประเทศที่ส่งตัวผู้ร้ายข้ามแดนมานั้น หวังว่า จะได้รับการปฏิบัติจากประเทศดังกล่าวต่อคน เป็นการตอบแทนบ้าง

กรณีผู้กระทำผิดตามพระราชกำหนดแล้วหลบหนีออกนอก ประเทศ พนักงานอัยการสามารถจัดให้มีการส่งตัวผู้ต้องหากลับมาเพื่อฟ้องต่อศาลโดยอาศัย หลักการส่งผู้ร้ายข้ามแดนดังกล่าว

ประเทศที่มีสนธิสัญญาอยู่กับประเทศไทยในปัจจุบันมีอยู่ 4 ประเทศ คือ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา เบลเยียม อินโดนีเซีย ส่วนกับประเทศอื่นใช้หลัก ค่างตอบแทนหรือถ้อยทีถ้อยอาศัย ถ้าผู้กระทำผิดหนีไปอยู่ในประเทศที่มีสนธิสัญญา ก็ขอให้รัฐบาล ประเทศนั้นส่งตัวมาให้ได้ ถ้าหนีไปในประเทศที่ไม่มีสนธิสัญญา ก็ขอโดยใช้หลักถ้อยทีถ้อยอาศัย ซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐนั้นอาจไม่ส่งตัวมาให้ก็สามารถกระทำได้ จึงเป็นช่องทางอย่างหนึ่งที่ทำให้ ไม่สามารถเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษได้

การที่ประเทศที่ได้รับการร้องขอให้ส่งผู้ร้ายข้ามแดน ไม่ยอม ส่งตัวผู้ต้องหามาให้อาจมีสาเหตุจากการที่ไม่มีสนธิสัญญาต่อกัน หรือการที่ผู้ต้องหานั้นคิดค่อให้ ผลประโยชน์ ซึ่งได้ไปจากการฉ้อโกงประชาชนจำนวนมากมหาศาลเป็นการตอบแทน เป็นต้น หากเกิดกรณีเช่นนี้โอกาสจะนำตัวผู้ต้องหามาดำเนินคดีก็หมดไป

มาตรการในการติดตามทรัพย์สินคืนให้แก่ผู้เสียหาย

เมื่อมีการร้องทุกข์หรือกล่าวโทษ และพนักงานสอบสวนเริ่มทำการสอบสวนวัตถุที่ เป็นองค์ประกอบสำคัญในการกระทำผิดคือเงิน ซึ่งเป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่งที่พนักงานสอบสวนจะ ต้องยึดหรืออายัดไว้เป็นของกลางประกอบการสอบสวน คือให้กับผู้มีกรรมสิทธิ์เป็นเจ้าของเมื่อ คดีถึงที่สุด กรณีดังกล่าวอาจเกิดได้ในโอกาสต่อไปนี้

อำนาจการสั่งยึดและอายัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ระหว่างการสอบสวนของ พนักงานสอบสวน

1. อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามมาตรา 8 ของพระราชกำหนดฯ ในมาตรานี้ได้บัญญัติอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการยึด หรืออายัด

ทรัพย์สินของผู้ต้องหา เพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ได้ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่มีอำนาจ "สั่งยึด" หรือ "อายัด" ทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่าเป็นผู้กระทำความผิด ตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 ได้ หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหานั้นมีหนี้สินล้นพ้นตัว และได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังแล้ว โดยการอนุมัติของรัฐมนตรีออกมาในรูปคำสั่งกระทรวงการคลัง ใช้เรื่องว่า ยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 มีปลัดกระทรวงการคลังในฐานะพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนเป็นผู้ลงนามในคำสั่งดังกล่าว¹ การยึดหรืออายัดนี้ให้ทำได้เพียงไม่เกิน 90 วัน เท่านั้น เว้นแต่จะมีการฟ้องคดีแพ่งหรือคดีล้มละลายต่อศาลตามมาตรา 9 หรือมาตรา 10 คำสั่งยึดหรืออายัดนั้นจึงจะมีผลต่อไปจนกว่าศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่น

อำนาจสั่งยึดหรืออายัดชั่วคราวนี้ ใช้คำว่า "หากพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรเชื่อ..." ผู้ร่างจงใจใช้คำนี้เป็นเงื่อนไขให้เป็นดุล ตินิจของพนักงานเจ้าหน้าที่ เพื่อเป็นหลักประกันแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ว่า เมื่อได้ใช้อำนาจไปแล้ว จะได้ไม่เสี่ยงต่อความรับผิดในภายหลังหากมีข้อโต้แย้งขึ้นว่ามีเหตุอันควรเชื่อเช่นนั้นหรือไม่ ซึ่งการร่างกฎหมายในลักษณะนี้ยังไม่เคยปรากฏตัวอย่างว่าจะได้รับการสนับสนุนจากนักนิติศาสตร์ หรือวงการศาลไทย เป็นการแน่นอนแต่อย่างใด ศาลอาจปฏิเสธที่จะก้าวล่วงเข้าไปตรวจสอบในกรณีดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า กรณีที่บัญญัติกฎหมายเช่นนี้ เป็นการให้ดุล ตินิจแก่ฝ่ายบริหารโดยเฉพาะ แต่ผลดีของการร่างกฎหมายในลักษณะนี้ย่อมมีผลในทางจิตวิทยาที่จะส่งเสริมให้พนักงานเจ้าหน้าที่กล้าที่จะใช้อำนาจได้มากขึ้นอีกระดับหนึ่ง

ในทางปฏิบัติตามมาตรา 8 นี้ ระหว่างพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 อยู่ แต่พนักงานสอบสวนผู้นั้นไม่ใช่พนักงานเจ้าหน้าที่ หากมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้ต้องหา²มีหนี้สินล้นพ้นตัว เห็นสมควรสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สิน

¹ จรัญ ภักดีอนากุล, บทวิเคราะห์เรื่อง "พระราชกำหนดการกู้ยืมการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527" หน้า 10

พนักงานสอบสวนผู้นั้นต้อง เสนอความเห็นและหลักฐานต่อหัวหน้าพนักงานสอบสวนซึ่งได้แก่
 สารวัตรใหญ่สถานีตำรวจนครบาลหรือภูธร สารวัตรสถานีตำรวจนครบาลหรือภูธร หัวหน้า
 สถานีตำรวจภูธรที่เป็นข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ที่พนักงานสอบสวนผู้นั้นสังกัดอยู่ เพราะ
 เจ้าพนักงานตำรวจตำแหน่งดังกล่าวเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดนี้ ถ้าบุคคล
 ดังกล่าวไม่เห็นด้วย ก็ไม่สามารถยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาได้ ถ้าเห็นด้วยก็ขออนุมัติ
 มายังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ถ้าอนุมัติก็ยึดได้หรืออายัดได้ แต่ในทางปฏิบัตินั้นยัง
 ไม่มีระเบียบกำหนดวิธีการขออนุมัติไว้ว่า วิธีการขออนุมนั้นพนักงานเจ้าหน้าที่ชั้นล่างสุดขอ
 อนุมัติมาโดยตรงยังรัฐมนตรี หรือต้องขออนุมัติผ่านมาตามลำดับชั้น ถ้าขออนุมัติผ่านมาตาม
 ลำดับชั้น พนักงานเจ้าหน้าที่ที่มีระดับการบังคับบัญชาชั้นสูงกว่าไม่เห็นด้วยในเหตุดังกล่าวจะถือ
 เป็นยุติหรือต้องเสนอมาจนถึงรัฐมนตรี การขออนุมนั้นจะต้องส่งหลักฐานใดมาประกอบบ้าง
 เพราะหลักฐานบางอย่างเช่น ส่วนวนการสอบสวนนั้นมีระเบียบของกรมตำรวจกำหนดว่า ให้
 ถือว่าเอกสารดังกล่าวเป็นความลับของทางราชการ บุคคลอื่นที่มีใ้ผู้บังคับบัญชาผู้รับผิดชอบไม่มี
 อำนาจตรวจหรืออ่านดูได้ ซึ่งกรณีเช่นนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังมีใ้ผู้บังคับบัญชา
 ของพนักงานสอบสวน ถ้าหลักฐานดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของส่วนวนการสอบสวน ถ้าพนักงาน
 สอบสวนส่งมาประกอบการพิจารณาอนุมัติ พนักงานสอบสวนผู้นั้นจะมีความคิดทางวินัย เพราะ
 ไม่ปฏิบัติตามประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี¹ ของกรมตำรวจ นอกจากนี้วิธีการขอ
 อนุมัติก็ไม่มีข้อกำหนดว่าขออนุมัติด้วยวาจา หรือทำเป็นลายลักษณ์อักษร เช่น บันทึกลง
 ราชการ หรือใช้โทรเลข โทรพิมพ์ วิทยุสื่อสาร

คำว่า "มีเหตุอันควรเชื่อนั้น" ไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนเป็นเรื่อง
 ของการใช้ดุล พินิจตามลักษณะของวิญญูชนทั่วไป ซึ่งปกติควรมีสาเหตุแห่งความเชื่อก่อน เช่น
 พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจตามมาตรา 7 แล้ว พบว่า สภาพกิจการ ทรัพย์สิน หนี้สินของบุคคล
 ดังกล่าวล้นพ้นตัวตามกฎหมายล้มละลาย² หรือตรวจพบบัญชีทรัพย์สินไม่พอชำระหนี้ เป็นต้น

¹ ประมวลระเบียบการตำรวจ ภาคที่ 1 ระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 2
 ลักษณะที่ 16 บทที่ 1 ข้อ 1178 วรรค 2 อนุ (2)

² พระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2483 มาตรา 8

ประการสำคัญ พนักงานเจ้าหน้าที่ต้องเห็นสมควร ซึ่งไม่มีกฎเกณฑ์กำหนดไว้ว่าอย่างน้อยแค่ไหน จึงเป็นการเห็นสมควร ซึ่งเป็นดุลยพินิจที่ให้อำนาจไว้อย่างกว้างขวาง เช่นกัน

คำว่า "มีเหตุอันควรสงสัย" น่าจะแตกต่างกับคำว่า "มีเหตุอันควรเชื่อ ว่า" เพราะคำว่าสงสัยเป็นข้อสันนิษฐานที่ให้อำนาจกับพนักงานเจ้าหน้าที่มากกว่า กล่าวคือ เมื่อสงสัยแล้วจะเชื่อหรือไม่ก็ตามถือว่ามิอำนาจตามพระราชกำหนดนี้แล้ว จึงเป็นกลไกพิเศษ ทางสมัญญัติอีกประการหนึ่งที่มาช่วยขยายหลักทั่วไปในการยึดและอายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา แต่วิธีการและระยะเวลาแตกต่างกันคือการยึดและอายัดตามพระราชกำหนดนี้ มีระยะเวลาจำกัดเพียง 90 วัน และให้นำบทบัญญัติตามประมวลรัษฎากรที่เกี่ยวกับการยึดอายัดทรัพย์สินมาใช้บังคับกันโดยอนุโลม

15.2 อำนาจการสั่งยึดและอายัดตามประมวลรัษฎากร

บทบัญญัติตามประมวลรัษฎากร ที่พระราชกำหนดการกักเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน อนุโลมให้นำมาใช้ นั่นคือ มาตรา 12 และมาตรา 12 ทวิ ซึ่งปกคตินบัญญัติไว้ให้อธิบดีกรมสรรพากร¹ มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องรับผิดเสียภาษีอากรหรือนำส่งภาษีอากรค้างได้ทั่วราชอาณาจักร โดยไม่ต้องให้ศาลออกกฎหมาย โดยมาตรา 12 บัญญัติไว้ดังต่อไปนี้

"ภาษีอากรซึ่งต้องเสียหรือนำส่งตามลักษณะนี้ เมื่อกำหนดชำระแล้ว ถ้ามิได้เสียหรือนำส่ง ให้ถือเป็นภาษีอากรค้าง

เพื่อให้ได้รับชำระภาษีอากรค้าง ให้อธิบดีมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องรับผิดเสียภาษีอากรหรือนำส่งภาษีอากรได้ทั่วราชอาณาจักร โดยมีต้องขอให้ศาลออกหมายยึดหรือสั่ง อำนาจดังกล่าวอธิบดีจะมอบให้รองอธิบดีหรือสรรพากรเขตก็ได้

¹ ประมวลรัษฎากร ลักษณะ 1 ข้อความเบื้องต้น มาตรา 2

ในจังหวัดอื่นนอกจากกรุงเทพมหานคร ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือนายอำเภอมีอำนาจเช่นเดียวกับอธิบดีวารคสอง ภายในเขตท้องที่จังหวัดหรืออำเภอนั้น แต่สำหรับนายอำเภอนั้น จะใช้อำนาจสั่งขายทอดตลาดได้ก็เมื่อได้รับอนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด

วิธีการยึดและขายทอดตลาดทรัพย์สิน ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม ส่วนวิธีการอายัดให้ปฏิบัติตามระเบียบที่อธิบดีกำหนดโดยอนุมัติรัฐมนตรี

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาดดังกล่าว ให้หักค่าธรรมเนียมค่าใช้จ่ายในการยึดและขายทอดตลาด และเงินภาษีอากรค้าง ถ้ามีเงินเหลือให้คืนแก่เจ้าของทรัพย์สิน"

มาตรา 12 ทวิ "เมื่อได้มีคำสั่งยึดหรืออายัดตามมาตรา 12 แล้วห้ามผู้ใด ทำลาย ย้ายไปเสีย ซ่อนเร้น หรือโอนไปให้แก่บุคคลอื่นซึ่งทรัพย์สินที่ถูกยึดหรืออายัดดังกล่าว"

ในมาตรา 8 ของพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน บัญญัติไว้ว่า ถ้ามีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาไว้ก่อนเพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนผู้ให้กู้ยืมเงิน เมื่อให้นำบทบัญญัติในประมวลรัษฎากรมาใช้ จากการพิจารณาด้วยท ผู้เขียนมีความเห็นว่ามี ความขัดกัน ในสาระสำคัญ คือในมาตรา 8 ของพระราชกำหนดการกู้ยืมเงิน ใช้คำว่า "ให้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สิน" ซึ่งความหมายของประโยคนี้อาจจะกระทำเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งถ้าเงื่อนไขตรงตามหลักเกณฑ์นั้น หรือกระทำทั้งสองอย่างเมื่อหลักเกณฑ์เข้าข้อกำหนดทั้งสองอย่าง แต่ประมวลรัษฎากร มาตรา 12 ที่ให้นำมาใช้ นั้น บัญญัติว่า "...มีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดและขายทอดตลาด..." การสั่งยึดหรืออายัดนั้นน่าจะมีความหมายเช่นเดียวกับในพระราชกำหนดฯ คือกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งหรือทั้งสองอย่าง แต่ในประมวลรัษฎากร มีความว่า "อายัดและขายทอดตลาด" คำสันธานที่นำมาใช้เชื่อมระหว่างคำว่าอายัดและขายทอดตลาดนั้น น่าจะมีความหมายว่าเมื่ออายัดแล้วต้องขายทอดตลาดด้วย อายัดไว้ลอย ๆ ไม่ได้ จึงขัดกับมาตรา 8 ของพระราชกำหนดฯ ที่อายัดไว้เพื่อคุ้มครองประโยชน์ยังไม่ได้กำหนดให้ทำการขายทอดตลาด จะมีการขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องหา เมื่อมีการฟ้องล้มละลาย

และมีการร้องขอให้ศาลออกคำสั่งหรือศาลมีคำพิพากษา การบัญญัติกฎหมายในเรื่องนี้วรรคแรก กับวรรคต่อมาจึงน่าจะขัดกัน และเป็นปัญหาสำหรับผู้ปฏิบัติตามมาตรา ๓ การนำเอาประมวล รัชฎาภิเษกมาใช้ นั้น จึงเป็นกลไกอีกประการหนึ่ง เพื่อลดขั้นตอนในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินโดยไม่ ต้องรอร้องขอศาลให้ออกคำสั่ง เพราะผู้ออกคำสั่งกับผู้ปฏิบัติทำงานอยู่ในหน่วยที่ใกล้ชิดกัน กล่าวคือ อธิบดีมอบอำนาจให้สรรพากรเขตได้ แต่มีปัญหาคือไปอีกว่าในพระราชกำหนดฯ กำหนด ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งก็ได้แก่อธิบดีกรมสรรพากรด้วยต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง การคลังเสียก่อนจึงจะออกคำสั่งได้ แต่ในประมวลรัชฎาภิเษกไม่ได้กำหนดให้อธิบดีต้องได้รับอนุมัติ จากรัฐมนตรีแต่อย่างใดในการออกคำสั่ง ในกรณีการอายัด การอนุมัติของรัฐมนตรีเป็นการ อนุมัติให้อธิบดีกำหนดระเบียบในการอายัด เท่านั้น

การยึดหรืออายัดทรัพย์สินตาม มาตรา ๘ นี้ เมื่อพิจารณาแล้วทำให้ เห็นว่า ปฏิบัติได้เป็น ๒ ทาง คือ

ประการแรก พนักงานเจ้าหน้าที่จะสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของใคร ต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังก่อน

ประการที่สอง อธิบดีกรมสรรพากรหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายสั่งยึดหรือ อายัดได้ทันที แต่ถ้าเป็นกรณีอายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาต้องขายทอดตลาดทรัพย์สินไปในคราว เดียวกันด้วย ซึ่งน่าจะกระทำมิได้ เพราะศาลยังมีได้พิพากษาว่าผู้ต้องหาดังกล่าวมีความผิด ตามพระราชกำหนดฯ และยังมีไขบุคคลล้มละลาย ส่วนที่การขายทอดตลาดกระทำได้ตามประมวล รัชฎาภิเษก เพราะ เป็น เรื่องที่ผู้เสียหายมีค้างชำระภาษี ถือว่าเป็นลูกหนี้ของกรมสรรพากรอยู่แล้ว การนำเอาบทบัญญัติในประมวลรัชฎาภิเษกมาใช้ เข้าใจว่าต้องการความรวดเร็วเพื่อลดขั้นตอน แต่ ไม่ได้พิจารณารายละเอียดในเรื่องนี้

15 .3 อำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เหตุที่พนักงานสอบสวน จะยึดสิ่งของได้ คือสิ่งของซึ่งได้มาโดยผิดกฎหมาย เพื่อพบและยึดสิ่งของซึ่งจะเป็นพยานหลักฐาน ประกอบการสอบสวน หรือสิ่งของที่ได้จากการกระทำผิด¹ ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงิน

¹ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 69(2) มาตรา 192(4) มาตรา 132(4)

สิ่งของที่จะยึดมาเป็นของกลางคือ สิ่งของซึ่งได้มาจากการกระทำผิดได้แก่ เงินที่กู้ยืมมาจากประชาชน จึงควรยึดได้โดยอาศัยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ที่กำหนดอำนาจไว้ไม่ชัดเจนนัก เพราะเจตนารมณ์ของกฎหมายต้องการยึด สิ่งของ เพื่อใช้เป็นพยานหลักฐาน ยืนยันการกระทำผิดของผู้ต้องหา ส่วนการยึดและอายัดตามพระราชกำหนดฯ สิ่งของดังกล่าว เฉพาะเจาะจงคือทรัพย์สิน เพื่อเป็นการคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนผู้ถูกหลอกลวง จึงต้องให้พนักงานเจ้าหน้าที่รับยึดหรืออายัดมาไว้เป็นประกัน ก่อนที่ผู้ต้องหาจะชักย้ายถ่ายเท ซ่อนเร้น ด้วยวิธีการต่าง ๆ เสียก่อน สรุปได้ว่าการยึดและอายัดมีเจตนารมณ์ที่แตกต่างกัน

15.4 ข้อแตกต่างอำนาจการยึด ระหว่างพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน กับ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา กล่าวคือ

อำนาจตามพระราชกำหนดฯ เป็นอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ ซึ่งต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ถ้ารัฐมนตรีไม่อนุมัติก็ไม่มีอำนาจยึดหรืออายัด

แต่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พนักงานสอบสวนมีอำนาจด้วยตนเองที่จะยึดหรืออายัด ตามมาตรา 132 (2)(4)

15.5 อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่งในระหว่างการสอบสวน พนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจในการยึดหรืออายัดสิ่งของหรือทรัพย์สินของผู้ต้องหา เพราะพนักงานสอบสวนไม่มีอำนาจสอบสวนคดีแห่ง คงมีอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ทำการยึดหรืออายัดและขายทอดตลาดตามบทบัญญัติของประมวลรัษฎากร ซึ่งวิธีการยึดและขายทอดตลาดอนุโลมให้ใช้วิธีการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแห่ง

15.6 สิทธิของบุคคลภายนอก

การที่พนักงานเจ้าหน้าที่ใช้อำนาจยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ถูกกล่าวหาตามอำนาจในพระราชกำหนดฯ มาตรา 8 นั้น หากมีบุคคลภายนอกอ้างว่าเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่พนักงานเจ้าหน้าที่ยึดไปตามอำนาจใน มาตรา 8 นั้น เป็นทรัพย์สินที่ได้มาโดยสุจริต

โดยร้องขอต่อศาลขอให้สั่งยก เลิกการยึดหรืออายัดทรัพย์สินดังกล่าวนั้น

ผู้เขียนมีความ เห็นว่ากรณีดังกล่าวนี้ พิจารณาได้ 2 กรณี คือ

15 .6.1 อำนาจในการยึดหรืออายัดของพนักงานเจ้าหน้าที่ตามพระราชกำหนดฯ มาตรา 8 เป็นอำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ ตามที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจไว้โดยเฉพาะโดยไม่ต้องมีคำสั่งศาล หากเจ้าของทรัพย์สินที่แท้จริงขอร้องขจัดทรัพย์สินในระหว่างระยะเวลา 90 วัน ก่อนฟ้องหรือนำคดีขึ้นสู่ศาลย่อม เป็นอำนาจหรือดุลพินิจตามประมวลรัษฎากร มาตรา 12 ซึ่ง เป็นกฎหมายพิเศษให้อำนาจพนักงาน เจ้าหน้าที่ก่อนมีคำสั่งศาล

ฉะนั้น อำนาจในการพิจารณาสั่งแล่อยจึงอยู่ในอำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่นั้นด้วย ซึ่งแตกต่างการยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 148 (1) ตรงที่อำนาจตามมาตราดังกล่าว เป็นการยึดทรัพย์สินตามคำพิพากษาของศาล ส่วนการยึด หรืออายัด ตามพระราชกำหนดฯ มาตรา 8 มิใช่เป็นการยึดหรืออายัดในกระบวนการขึ้นบังคับคดีตามคำพิพากษาหรือคำสั่งศาล เช่น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง แต่ เป็นการยึดทรัพย์สินตามอำนาจที่กระบวนการรัษฎากรยึดไว้ ตามนัยคำพิพากษาศาลฎีกา 1553/2509

15.6.2 การร้องขอทรัพย์สินในชั้นศาล ภายหลังการฟ้องผู้ถูกกล่าวหาต่อศาลแล้ว จึง เป็น เรื่องที่ศาลจะใช้อำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งพิจารณาอีกส่วนหนึ่ง

ซึ่งทั้งสองกรณีดังกล่าวนี้ผู้เขียนมีความ เห็นต่อไปว่า เป็น เรื่องที่บุคคลดังกล่าวจะนำสืบข้อเท็จจริงและพยานหลักฐานเป็นราย ๆ ไป

16 อำนาจการยึดหรืออายัดระหว่างผู้ต้องหาถูกฟ้องต่อศาล

16.1 เมื่อโจทก์ร้องขอให้ศาลสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของจำเลยก่อนมีคำพิพากษา เพื่อป้องกันจำเลยชักย้ายถ่าย เทโดยศาลออกคำสั่ง

16.2 เมื่อศาลพิพากษาแล้ว และขอบังคับคดี

17 อำนาจฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา

ตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527 ใน มาตรา 9 ให้อำนาจพนักงานอัยการที่ฟ้องคดีอาญามาตรา 4 หรือมาตรา 5 แห่งพระราช- กำหนดนี้ฟ้องคดีแพ่ง เรียกคืน เงินและประโยชน์ตอบแทนที่ชอบด้วยกฎหมายคืนให้แก่ผู้เสียหายได้ใน ท่านองเดียวกับการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา โดยมีเงื่อนไขว่าผู้เสียหายจะต้องขอให้ คำเนินการ เช่นนั้นก่อน

อำนาจในส่วน เรียกคืน เงินคืนนั้นดู เหมือนจะ เป็นคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญา ถ้าพิจารณาว่าการกระทำดังกล่าว เข้าลักษณะ เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาฐานฉ้อโกง เพราะประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 43 บัญญัติสาระสำคัญของคดีที่จะ เป็น มูลเหตุให้พนักงานอัยการมีอำนาจโดยสภาพที่จะฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญาอยู่แล้วผู้เสียหาย ไม่ร้องขอ เพียงผู้เสียหายที่จะ เรียกทรัพย์สิน หรือราคาที่สูงสูญหายไป เนื่องจากการกระทำผิด ฐาน คดีดังกล่าวได้แก่ ลักทรัพย์ รังราวทรัพย์ ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ โจรสลัด กระชาก ฉ้อโกง ยักยอกหรือรับของโจร ไม่ได้กำหนดถึงคดีกู้ยืมเงิน เป็นการฉ้อโกงประชาชนแต่ อย่งไร

ในส่วนผลประโยชน์ตอบแทนที่จำเลยสัญญาจะให้แก่ผู้เสียหายนั้นมีใช้ทรัพย์สิน ที่สูญหายไป เนื่องมาจากการทำความผิดฐานฉ้อโกง ดังนั้นจึงมีใช้คดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดี อาญาโดยสภาพ

การบัญญัติอำนาจเพิ่ม เต็มมาในส่วนนี้จึงนับว่า เป็นการสร้างมาตรการการ คุ้มครองประโยชน์ให้แก่ประชาชน เพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่ในกฎหมายเดิม แต่มีข้อจำกัดว่าจะเรียก คืนได้ก็เฉพาะแต่ผลประโยชน์ตอบแทนที่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้นคือไม่เกินร้อยละ 15 ค่อม¹ จึงอาจ เป็นไม่ได้ว่าผลประโยชน์ตอบแทนในส่วนที่เกินไปจากอัตราดอกเบี้ยสูงสุดที่สถาบันการเงิน ตามกฎหมายว่าด้วยดอกเบี้ย เงินให้กู้ยืมของสถาบันการเงินจะพึงจ่ายได้นั้นอาจถูกศาลถือว่าเป็น

¹ กิตติวัฒน์ รัตนดิลก ณ ภูเก็ต. "เจ้าหน้าที่ "แชร์น้ำมัน" จะได้แบ่งทรัพย์สินอย่างไร" ธุรกิจการเงิน ปีที่ 4 ฉบับที่ 38 (23 กันยายน 2528) หน้า 11

ประโยชน์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายจึงเรียกร้องกันไม่ได้

อำนาจที่ทำให้พนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่ง เกี่ยวเนื่องกับคดีอาญานั้น เกิดขึ้นได้เมื่อผู้เสียหายร้องขอ โดยผู้เสียหายที่เป็นผู้ให้กู้ต้อง เป็น เจ้าหนี้ที่ไปแจ้งความไว้กับเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้วเท่านั้น ผู้ที่มีได้แจ้งความไว้จะไม่มีสิทธิได้รับ¹ แต่ถ้าไปดำเนินการขอเฉลี่ยทรัพย์คือพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ภายในกำหนด 2 เดือนนับแต่วันที่ศาลมีคำสั่งพิทักษ์ทรัพย์เด็ดขาด การดำเนินคดีล้มละลายแก่ผู้กระทำความผิด

18 อำนาจฟ้องผู้ต้องหาให้เป็นบุคคลล้มละลาย

ในมาตรา 10 ให้อำนาจพนักงานอัยการยื่นฟ้องและดำเนินคดีล้มละลายแก่ผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดตามมาตรา 4 หรือ มาตรา 5 ได้โดยไม่ต้องคำนึงว่าได้มีการฟ้องร้องคดีอาญาไว้แล้วหรือยัง แม้ผู้เสียหายจะมีได้ร้องขอให้กระทำเช่นนั้นก็ตาม ซึ่งดูจริงจรงรุนแรงกว่าการให้อำนาจพนักงานอัยการฟ้องคดีแพ่งตามมาตรา 9 แต่เนื่องจากมาตรา 10 ได้วางเงื่อนไขการฟ้องคดีล้มละลายไว้เกือบเหมือนกับเงื่อนไขการฟ้องคดีล้มละลายทั่วไป ดังนั้นผลของมาตรา 10 ความความเป็นจริงแล้วจึงเป็น เพียงแต่ให้อำนาจพนักงานอัยการดำเนินคดีล้มละลายแทนผู้เสียหายได้เท่านั้น ไม่มีการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่สำคัญอย่างอื่นในกฎหมายล้มละลายไปด้วยแต่อย่างใด

18.1 มูลเหตุที่ทำให้พนักงานอัยการมีอำนาจฟ้องคดีล้มละลายคือ เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ได้มีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้ต้องหาไว้ตามอำนาจในมาตรา 8 วรรคหนึ่ง หรือมีเหตุอันควรเชื่อว่าผู้กู้ยืมเงินที่เป็นผู้ต้องหาว่ากระทำความผิดมาตรา 4 หรือ มาตรา 5 มีหนี้สินล้นพ้นตัวตามกฎหมายว่าด้วยการล้มละลาย หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้สิน แต่ยังไม่สมควรสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินตามวรรคหนึ่ง ให้พนักงานเจ้าหน้าที่ดังกล่าวส่งเรื่องให้พนักงานอัยการพิจารณาเพื่อพิจารณาดำเนินคดีล้มละลายต่อไปตามมาตรา 10 ซึ่งอำนาจ

¹ กิตติวัฒน์ รัตนติลก ณ ภูเก็ต. "การแบ่งทรัพย์สินในคดีแชร์น้ำมัน, นายตุรกีจ, มีที่ 2 ฉบับที่ 16/212 หน้า 25

การพิจารณาของพนักงานอัยการก็ถือว่าเป็นดุลยพินิจอีกอย่างหนึ่ง ว่าเรื่องดังกล่าวเข้าองค์ประกอบตาม มาตรา 10 เพียงใด

18.2 หลักเกณฑ์การฟ้องผู้ต้องหาว่ากระทำผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 เป็นบุคคลล้มละลาย ซึ่งบัญญัติไว้ในมาตรา 10

18.2.1 เป็นผู้ที่มีสินล้มพันตัว หรือมีสินทรัพย์ไม่พอชำระหนี้ได้

18.2.2 เป็นหนี้ผู้ให้กู้ยืม เงินรายหนึ่งหรือหลายราย เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งแสนบาท และ

18.2.3 หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนได้โดยแน่นอน ไม่ว่าหนี้้นั้นจะถึงกำหนดชำระโดยพลันหรือในอนาคตก็ตาม

ในมาตรานี้ให้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปตามกฎหมายที่ว่าด้วยการล้มละลาย คือพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ.2483 ซึ่งมีหลักเกณฑ์บัญญัติไว้ในมาตรา 7 มาตรา 9 ดังต่อไปนี้

18.2.4 มีหนี้สินล้มพันตัว

18.2.5 มีภูมิลำเนาหรือประกอบธุรกิจในราชอาณาจักรขณะฟ้อง (หรือเคยมีภูมิลำเนา หรือเคยประกอบธุรกิจในราชอาณาจักร ภายใน 1 ปี ก่อนฟ้อง)

18.2.6 จำนวนหนี้ตั้งแต่สามหมื่นบาทขึ้นไป

18.2.7 หนี้้นั้นอาจกำหนดจำนวนโดยแน่นอน

ผู้มีอำนาจฟ้องคดีล้มละลายตามพระราชบัญญัติล้มละลาย คือเจ้าหนี้ธรรมดาและเจ้าหนี้มีประกัน โดยผู้ฟ้องจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล¹ ในการยื่นฟ้อง โดยวิธีข้อแสดมภ์ุชากรปิดในท้ายคำฟ้อง รวมทั้งเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ต้องเอาเงินประกันมาวางศาลด้วย เป็นขั้นตอนที่ยุ่งยากพอสมควร จึงบัญญัติมาตรา 10 เป็นเครื่องช่วยคุ้มครองประโยชน์ให้ประชาชนที่ถูกฉ้อโกงเงินไปดังกล่าว ไม่ต้องเสียเวลาไปฟ้องล้มละลายด้วยตนเอง ให้พนักงาน

อัยการฟ้องแทนมีฐานะและสิทธิหน้าที่เสมือนเจ้าหนี้ผู้เป็นโจทก์ และได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม ค่าฤชาธรรมเนียม หรือการคั่งวางเงินประกันต่าง ๆ ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2493 ถือว่าเป็นกลไกทางสบัญญัติอีกประการหนึ่งด้วย

- มาตรการในการติดตามทรัพย์สินคืนให้แก่ผู้เสียหาย

1 การติดตามทรัพย์สินคืนให้กับผู้ให้กู้เงิน ถ้าเงินที่ผู้ต้องหากู้ยืมมายังอยู่ในสภาพที่ไม่เปลี่ยนแปลงโดยเก็บไว้เป็นเงินสดหรือฝากธนาคารไว้ก็ใช้อำนาจพิเศษตามพระราชกำหนดนี้ติดตามคืน โดยใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่โดยออกเป็นคำสั่งที่ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังดังได้กล่าวมาแล้ว

ถ้าทรัพย์สินดังกล่าวได้ มีการจำหน่าย จ่ายโอน หรือเปลี่ยนแปลงสภาพไปแล้ว เช่น นำเงินที่ได้จากการกู้ยืมไปชำระหนี้ ให้โดยเสน่หา ซื้อทรัพย์สินอย่างอื่น เช่น ที่ดิน รถยนต์ การติดตามทรัพย์สินดังกล่าวคืนคงต้องอาศัยหลักในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ว่าผู้รับโอนไม่มีสิทธิดีกว่าผู้โอน กล่าวคือ ถ้าผู้รับเงินดังกล่าวไว้ว่าเป็นเงินที่ได้มาจากการกระทำผิดเป็นที่ได้มาโดยไม่สุจริต ผู้รับไว้ก็ไม่มีสิทธิยึดหน่วงไว้ แม้ว่าจะได้นำไปแปรสภาพเป็นทรัพย์สินอย่างอื่นแล้วก็ตาม เจ้าพนักงานสามารถใช้อำนาจดังกล่าวยึดกลับคืนมาได้¹ โดยสั่งยึดหรืออายัดไว้ ถ้าหากผู้รับไว้โดยสุจริต ก็ไม่น่าจะมีสิทธิติดตามทวงคืนได้

2 ผู้ต้องหาให้นำเงินที่กู้ยืมมาออกไปไว้ต่างประเทศ

การนำเงินออกนอกประเทศของผู้ต้องหานั้น อาจกระทำในหลายรูปแบบ เช่น การโอนเงินในลักษณะของการซื้อทรัพย์สิน หรือซื้อทรัพย์สินที่มีค่า เช่น เครื่องลายครามที่มีไขใบราววัตถุต้องห้าม จะมีมาตรการติดตามควบคุมได้อย่างไรนั้น เป็นปัญหาที่น่าสนใจ เพราะถ้านำออกเป็นเงินสด ต้องขออนุญาตจากกระทรวงการคลัง สำหรับการที่

¹ คำสั่งกระทรวงการคลังที่ 35839/2528 เรื่อง ยึดหรืออายัด ทรัพย์สินของผู้ต้องหาว่าได้กระทำความผิดตามพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชน พ.ศ. 2527

จะให้รัฐบาลของประเทศนั้นยึดและอายัดส่งมาคงกระทำมิได้ เนื่องจากไม่มีสนธิสัญญาต่อกัน เหมือนการส่งผู้ร้ายข้ามแดน คงต้องใช้วิธีหลักถ้อยที่ถ้อยอาศัยหรือขอความร่วมมือระหว่าง รัฐบาลต่อรัฐบาล ซึ่งอาจได้ผลหรือไม่ได้ผลก็ได้ แต่ถ้ากระทำได้ จะเป็นการปรามปราม อีกทางหนึ่งตามหลักทางจิตวิทยา เพราะถ้าผู้ต้องหามีความรู้สึกว่ากระทำผิดถูกศาลลงโทษจำคุก ไม่ก็มี แต่ได้เงินไปจำนวนมากสบายถึงชั้นลูกหลาน หากไม่มีมาตรการที่ลงโทษก็จะมี การเอา อย่างกันขึ้นมาเรื่อย ๆ แต่ถ้าใช้หลักของกฎหมายอาญาว่าผู้ใดกระทำ ทำผิดต้องถูกลงโทษ อย่างเฉียบขาดก็จะเป็นการปรามผู้อื่นมิให้เอาอย่างอีกด้วย¹

3 ทรัพย์ที่ยึดไว้ผู้ใดได้รับคืน

ถ้าพนักงานอัยการฟ้องผู้กระทำผิดตามมาตรา 4 หรือมาตรา 5 ของ พระราชกำหนดการกู้ยืม เงินที่เป็นการฉ้อ โกงประชาชนในคดีอาญา ผู้ให้กู้เงินก็มีสิทธิได้เงินคืน² เพราะพนักงานอัยการมีอำนาจยอมมีอำนาจ เรียกคืน เงินหรือผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นสิทธิอัน ชอบด้วยกฎหมายคืนจากจำเลยได้ และถ้าพนักงานอัยการมีคำขอในส่วนแห่ง เรียกคืน เงินหรือ ผลประโยชน์ตอบแทนที่เป็นสิทธิอันชอบด้วยกฎหมาย กรมสรรพากรจะได้รับอนุมัติก็เพียง 2 ปี คือในปีปัจจุบันกับปีก่อนเท่านั้น การมีคำขอในส่วนแห่งนี้จึง เป็นประโยชน์กับผู้ให้กู้เงิน แต่กระทบกับกรมสรรพากรที่จะไม่ได้รับการชำระหนี้เต็มตามที่ประเมินไว้ 41.6 ล้านบาท แต่ ถ้าพนักงานอัยการไม่มีคำขอในส่วนแห่งดังกล่าว แต่ฟ้องล้มละลายผู้ต้องหา กรมสรรพากรจะ ได้รับชำระหนี้เต็มตามที่ประเมินไว้ ทั้งนี้เพราะพระราชกำหนดการกู้ยืม เงินที่เป็นการฉ้อ โกง ประชาชน มาตรา 10 จัดอันดับเจ้าหนี้ดังกล่าวไว้ว่าในลำดับสุดท้ายคือลำดับที่ 8 ขณะที่หนี้ภาษี

¹ จรัญ ภัคคือนากุล, การบรรยายพิเศษ "เรื่องการขอความร่วมมือทางศาลระหว่าง ประเทศ" ห้องประชุมคณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 5 ตุลาคม 2531

² ชัยสิทธิ์ ตราชูธรรม, "ยึดทรัพย์แม่ช้อยคืนให้ใครดี...กรมสรรพากรหรือลูกแชร์" วารสารดอกเบญจ ปีที่ 4 ฉบับที่ 51 (26 กันยายน 2528), หน้า 152.

อากรเป็นหนี้อยู่ในลำดับที่ 6 ตามพระราชบัญญัติล้มละลาย พ.ศ. 2493 มาตรา 130 จึงมี
 ขุนสิทธิจะได้รับชำระหนี้ก่อน เหลือทรัพย์สินที่ยึดไว้เท่าใด เจ้าหนี้อื่น ๆ จึงจะนำไปเฉลี่ยกัน

4. การมีผลย้อนหลังของกฎหมาย

ความมาตรา 16 ของพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกง
 ประชาชน ฯ ซึ่งบัญญัติว่า "ในกรณีพนักงานเจ้าหน้าที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ใดได้กระทำความ
 ผิดความผิดตามมาตรา 343 แห่งประมวลกฎหมายอาญา ก่อนวันที่พระราชกำหนดนี้ใช้บังคับและ
 การกระทำของผู้นั้นมีลักษณะเข้าองค์ประกอบความผิดตาม มาตรา 4 หรือมาตรา 5 ให้พนักงาน
 เจ้าหน้าที่มีอำนาจตาม มาตรา 7 และมาตรา 8 และใช้บังคับบทบัญญัติ มาตรา 9
 มาตรา 10 มาตรา 11 มาตรา 13 และมาตรา 14 มาใช้บังคับ" นั้น

หลักโดยทั่วไปของกฎหมายที่มีโทษทางอาญา คือ การกระทำที่บุคคล
 จัดต้องรับโทษนั้นต้อง เป็นการกระทำผิดต่อกฎหมายที่ใช้อยู่ "ในขณะกระทำความผิด"

ตามมาตรา 16 นี้ เป็นเรื่องสงสัยว่ามีผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกง
 ประชาชนตามประมวลกฎหมายอาญาซึ่งขณะกระทำความผิด มีกฎหมายบังคับใช้อยู่แล้ว คือประมวล
 กฎหมายอาญา เมื่อต่อมามีพระราชกำหนด การกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อโกงประชาชนฯ ออกมา
 บังคับใช้การกระทำดังกล่าว เข้าลักษณะ เป็นความผิดตามที่มีบัญญัติไว้ในพระราชกำหนดฯ ถือว่า
 เป็นความผิดต่อเนื่อง¹ ที่สามารถนำเอาพระราชกำหนดฯ ซึ่ง เป็นกฎหมายที่มีบัญญัติขึ้นใหม่ได้
 บังคับใช้ ไม่ถือว่าเป็นกฎหมายย้อนหลัง หรือแยกให้ว่า

การกระทำที่เข้าลักษณะความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา
 343 และเข้าลักษณะความผิดตามพระราชกำหนดฯ ด้วยแต่เหตุเกิดก่อนตราพระราชกำหนดฯ
 จะมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาเท่านั้น แต่ถ้าการกระทำดังกล่าวยังต่อเนื่องมาจนมี
 พระราชกำหนดฯ ออกมาบังคับใช้การกระทำดังกล่าวจึงเข้าลักษณะความผิดตามพระราชกำหนดฯ-
 หนดด้วย จึงนำบทบัญญัติในพระราชกำหนดฯมาบังคับใช้ได้

¹ จิตติ สิงศภักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 1 ตอนที่ 1,